

A HET

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KISS JÓZSEF.

43. szám.

X. évfolyam.

ALAPITTATOTT 1870.

Angol, francia
uri divatcsikkok, fehérnemű-
és kalap-raktár

Várady Béla

BUDAPEST,
IV., KISHID-UTCA 9. SZÁM.
Késsit férfiruhákat
mérték szerint.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

VII., Alsó-Erdősor 3. sz.

A VASUTI KLUB ELNÖKSÉGE

LUDVIG GYULA

HEGEDŰS SÁNDOR elnök

RÁTH PÉTER

THALY EMIL

KOTÁNYI ZSIGMOND

KAMFOROS ARCZKENŐCS

Ezen világhírű, száz éve forga'omban lévő kamforos arczkenőcs, a hölgyek által annyira kedvelt és használt kenőcs, mely igen rövid idő alatt szépití és ifjítja az arczot, eltávolít az arczból mindennemű tisztátalanságot, ugymint: szeplőt, pürsenéket, kiütéseket (Wimerli), atkát (Mitesser), majfoltokat stb. Az arczbőrt bársony-simává teszi és az arcz szép üde és ifju színt nyer. Teljesen ártalmatlan anyagokból van összeállítva, a miért is a hölgyközönség egész nyugodtan használhatja az arcz apolására.

Minden köcsőghöz használati utasítás van mellékelve.

Fő és szétküldési raktár:

== LÉDERER IGNÁCZ ==

a Magyar Király-hoz címzett gyógyszerháza

BUDAPESTEN, V., Marokkói-utca 2. Erzsébet-tér.

Egy kis köcsőg ára 1 korona és egy nagy köcsőg ára 2 korona — Egy király-szappan ára 1 korona — Egy doboz ibolya hólgynor (tízspór) ára 1 korona.

Mölzel Károly és Fia

BUDAPEST IV., KRISTÓF-TÉR 7. SZ.

MÉRTÉK SZERINT

3 NAP ALATT.

.....

ALAPITTATOTT 1860.

EGY HASZNÁLT.

CZIPŐ A LEGJOBB

MÉRTÉK

Saját készítményü czipő raktár.

FÉRFI, NŐI ÉS GYERMEK CZIPŐK.

Hasonló nevű cégekkel össze nem tévesztendő.

Elsőrangú hazai gyártmány.

Gőzeséplők

Pontos ezim:

Első Magyar

Gazdasági Gépgyár

Részvénytársulat

BUDAPEST.

Magyarország legnagyobb és egyedüli gazdasági gépgyára,

mely a gazdalkodáshoz szükséges

összes gazdasági gépeket gyártja.

Rendelések megtétele előtt kérjük minden szakbavágó kérdéssel bizalommal hozzánk fordulni.

Részletes árjegyzékkel

és szakszerű felvilágosítással díjmentesen szolgálunk.

Szeckavágók.

Morzsolók.

PÁRISI SZÉPÍTŐSZEREK.

Ártalmatlanok. Világhírűek.

„Viola“-crème az arczbőrt üdíti és szépití. Zsirtalan. Nappal is kiváló eredménnyel használható, mert a bőr azt rögtön magába szívja. 1 tégely ára 1 kor.

„Viola“-szappan lugmentes, azért használhatban kitünő s a bőrt nem eszi. 1 darab ára 60 fillér.

„Viola“-puder absolute ártalmatlan. Fehér, crém- és rózsaszínben. 1 doboz ára 1 korona.

Kapható a GEML-féle gyógyszerháza Temesvár, Belváros, Losonczy-tér.

KRONDORFI
SAVANYUVÍZ
az előkelő világ asztali vize.

MATTONI-FÉLE
GISSHÜBLER
legszűbb égvényes
SAVANYU-KUT

legjobb asztali- és üdítő ital,
kitünő hatásnak bizonyult köhögésnél,
gégebajoknál, gyomor- és hólyaghurutnál.

MATTONI HENRIK, Karlsbad és Budapest.

HORVÁTH ZOLTÁN

SZÍNÉSZETI ELŐKÉSZÍTŐ ISKOLÁJA

BUDAPESTEN, KEREPESI-UT 20., IV. EM.. (FELVONÓ).

ALAPITTATOTT 1892-BEN.

Kiképzés a színművészet minden ágában. Énektanítás az alappyakorlatoktól a legmagasabb kiképzésig H. Vukovich Aranka kiváló hangverseny énekesnő által. Színpad. Teljesen felszerelt könyvtár. Kiképzési időtartam 24 hó.

Fülvételek egész évben.

ALAPITTATOTT 1892-BEN.

Fülvételei vizsgadíj 3 forint. Tandíj az énekosztályon 20 forint, a drámai osztályon 11 forint havonta. Kiváló tehetségű, de szegénysorsu növendékek tandíj-kedvezményben részesülnek.

Beíratási díj 5 forint.

MÉJJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre 10.—

Félévre 5.—

Negyedévre 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VII. ker., Alsó-Erdősor 3. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

— Budapest, október hó 22. —

Krónika.

Mesalliance.

— okt. 20.

Nem tudom, lesz-e belőle valami, a mi ifju trónörökösünk hagyománynak, tilalomnak ellenére csakugyan elveszi-e az ifju és bájos Chotek comtesse-t? Ha megteszi, a demokrata káröröm tapsolni fog neki, mint minden bajnak, ami magasabb köröket ér. A lipótvárosi szatócs, aki nem adná lányát a terézvárosi szatócsához, a kaszinó kártya-asztalán elégtelen dörzsöli a kezét: végre trónra jutottunk! — Miért derogálna a királyi vének a grófi vér? Hiszen néhány száz évvel ezelőtt ők is csak grófok voltak s egészen jól állják meg helyüket a trónon. Aztán meg a királyi sziveket mért kell kerékbe törni? Valamikor régen házasságaival tett Ausztria szert világhatalomra. Most? Amikor az összes uralkodó-házak össze-vissza vannak házasítva, az európai egyensúlyt jobban tartja egy kis vámszerződés, mint a legszentebb és legfelbontathatatlabb házasság. A házasság elvesztette politikai jelentőségét, csak olyan privát-ügye a magasszületésű uraknak, mint az ebédjük. Hát miért ne vehetné el Ferencz Ferdinánd az ő Chotek comtesse-ét?

Öreg, nagyon öreg már az a bizonyos családi törvény, mely a mesallianceban diszkvalifikációt lát a trónra. A fiatal trónörökös a mi emberünk, a demokrácia embere, amikor elvi magaslatra emeli szívbéli ügyét s a szerelmes leányt is akarja, a trónhoz való jussát sem hagyja. Igenis, boldog akar lenni, de király is akar lenni. Miért ne? Miért állná az egyik utját a másiknak? Mi köze a pragmatica sanctiónak ahhoz, kicsoda az anyja a habsburgi legitim sarjadéknak? S mit árt ebben a demokrata, sőt szocialista világban a népeknek, ha a trónörökös nem valami idegen princeszst hoz jövődő királynénak, hanem egy kis hazánkbeli grófnőt, egy édes, előkelő grófnőt, akinek megkoronázása az új kor szellemének diadala lesz?

Mondjak még valamit? Jó. Ideje már, hogy a trón árnyékában is szűnjék meg az előítélet. Elvi dolog ez, de felségsértés nélkül közönséges halandó nem nyulhat hozzá. Ezekkel az előítéletekkel csak olyanok ütközhetnek meg, akiknek joguk van a táplálásukra. Mozgalmat indítani ellenük nem lehet, de szerencse, ha egy trónörökös szerelemre gyullad egy kis grófnő iránt és csak azért is feleségül veszi és meg is akarja koronáztatni. Az öreg

király ellenkezését értjük és tiszteljük. De az utóda már nem fog ellenkezni s a mi unokáink — úgy lehet — a népszínházban hatszor megismételtetnek majd egy kuplét Magyarország jövődöbéli királynéjával.

Ennél is tovább menjek? Jó. Hát a dinasztikus vének szüksége van némi demokrata felfrissülésre. Az a sok entre eux házasság nagyon is elerőtlenítette a dinasztikat. Erős férfi, szép leány már nem igen akad köztük. Pedig a királyfi is a szépet keresi, a hercegnő is a férfias erőt. Nem véletlenség tehát, hogy az előítéleten rést törnek egyre-másra. Ez a vér forradalma és a regenerálás hatalmas ösztöne. Ha az a bizonyos családi törvény még soká uralkodik, félő, hogy már nem fog soká uralkodni. Nem lesz, kicsodán.

És ezeket mind hűségesen elmondván, hadd mondjam el azt is, hogy ha én öreg király vagyok, semmi áron nem engedem meg, hogy az utódom egy kis grófnőt vegyen el. S ha én trónörökös vagyok, inkább megpukkadok a nagy szerelem miatt, semhogy megszegjem őseim tradícióit. Mert a trón nemcsak jog, melyet a születés véletlensége ad, hanem kötelesség is, melyet szintén a születés szab meg. Igazán különös, hogy valaki elfogadja a születésbeli véletlenség előnyeit, de föllázad azok ellen a sujtó korollariumok ellen, amelyek ugyancsak a születéssel járnak.

Hát igaz, kegyetlenség, mikor egy főherceg nem vehet el egy grófnőt. Igen ám, de amikor a doctor juris sem veheti el a grófnőt — ez nem kegyetlenség? Pedig éppugy beleszerethet, éppen úgy nem élhet nélküle. Néhány hete olvastam azt a mulatságos hirt — benne volt az összes demokrata ujságokban — hogy egy fiatal ember örülten beleszeretett egy gyönyörű fiatal hölgybe, akinek egyre irta a lángoló szerelmes leveleket. A fiatal hölgy véletlenül a hollandus királynő volt. És a demokrata ujságok hahotázva élesztették ki ezt a pointot és igen mulatságosnak találták, a szerelmes fiu hogy hordta el az irháját — még a lába sem érte a földet. Pedig hát — ez is regény, vagy ha úgy tetszik, tragédia. A szegény fiu, úgy lehet, holta napjáig koldul utána, hogy szerelemre gyullad valaki iránt, aki véletlenül királynő. Ez pech és szenved miatta, holott szenvedése semminemű ellenértékkel nem jár sem a szeretett nő, sem valami magasabb eszme javára.

Ugyan kérem alássan, ha most az a szegény fiu királyfi és Vilma ő felsége egyszerűen csak Vilma kisasszony, miért induljon meg jobban a szíve az ifju sorsán? Amaz nem lehet boldog, mert kicsinek született

ez nem lehet boldog, mert nagynak született. De emez erősebb lehet bajában sok oknál fogva. Először is, az előítélet, mely az ő boldogtalanságát követeli, védi egyszersmind az érdekeit is. Végre is nem olyan ostoba előítélet az, hanem megfelel az emberiség kaszt-felfogásának, kifejlődött a feudális világnézetből és legeslegfőképpen számol az embereknek állampolitikai dispoziójával. Mert kevés tekintélye van az olyan Krisztusnak, akit még diófakorában ismert a falu népe. Amikor nem választják a királyokat, meg kell látszaniok rajtuk, hogy királyok, azaz, hogy magukban véve is nem olyanok, mint a többiek. Pompával, méltósággal, czeremóniákkal és a magánéletük teljes elzárásával kell megvonniok azt az árkot, mely elválasztja őket az alattvalóktól.

Nos, szabad-e ezen az árkon átugorni egy kis boldogsáért? Ebben a pogány világban, mely egy csöppet sem demokratább a réginnél, de sokkal kajánabb és a nagyok ellen rosszindulatú, szabad-e a szíve dobogásával és az ellentállásra való képtelenséggel demonstrálni, hogy hazugság a fönség máza s a királyi kiválóság választófala csak olyan kerítés, melyen sovárgva átkacsintanak a mögötte levők, mint az a másik, amely körül a szegény ember tolong, akinek nincs pénze leszurni a komédiához való belépti díjat? Királysághoz való joga van, de királyi különvalósága nincsen.

Abban a korban vagyunk, mikor már nem tartjuk közsíviúnek azt a hagyományos bácsit, aki kitagadással fenyegeti az engedetlen öccsét arra az esetre, ha mégis elveszi a pék leányát. Már halkabban csörgedezik a vérünk s átlátjuk, hogy a pékleány csakugyan nem való a mi öcsénkhez, hogy a szerelem a legtöbb esetben káprázat s a teljesületlen vágy csak kelti a hitet, hogy nélküle az élet már nem ér semmit. Vannak célok és vannak kötelességek, amiket nem szabad csak úgy fölrugni a rakoncátlan vér lecsitítása kedvéért. Különbözik a házasság dolgában a szerelemnél, mely sohasem bizonyos, előrevalók a családi és szociális érdekek, melyek mindig bizonyosak. Egy alantasabb körből való feleség a legigazibb szerelem mellett is beleviszi a poklot a családi életbe. A szívek együtt doboghatnak, de a gondolkodás más és más. A rokonok passzív és aktív rezisztenciája megbontja a régi családi kötelékeket és egy csomó tartozás elengedését vagy megtagadását kívánja. Erős ember vállalhatja. Szembeszállhat a bajokkal és elviseli a kitagadottságot. Szerelmes ember megfizet a szíve vonzalmáért és lemond azokról, amiket tőle megtagadnak.

Igy van ez a közönséges embereknel, de még igyekebbül van az a királyoknál. A kis grófnét meg lehet koronázni is, de soha sem ismerik el királynénak azok, akik koronás bölcsőben ringatódtak. De még azok sem, akik szintén csak grófok. Hiszen diófa korából ismerik! A legkevésbé pedig a demokraták, akik nem a grófnő szerencséjének örülnek, hanem a királyfi és a dinasztikus rend pech-jének!

A boldogság véget akar szakítani hagyománnyal és érzülettel, nos, aki hagyományokat, érzületeket tagad meg, sohasem lehet boldog. Akik ellen vétett, nagyon hatalmasak s akiket megsértett, azok az elavult előítéletek

benne is élnek s idővel hatalmas erőben föltámadnak. Eleven kísértetül hordozza őket magában, egy darabig birkózik velök, végül megadja magát. Nem, ebből a szerelemből lehet házasság, de nem lehet boldogság. És a kis grófnő lehet a trónörökös felesége, de mire koronázásra kerül a sor, már nem lesz belőle királyné.

Mert a királyfiak sem erősebbek a grófocskáknál, akik színész nő feleséggel mennek Amerikába. Nehány esztendő és az eltiport előítéletek boszut állanak a betolakodón. A királyfinak nincs joga a mesalliancera mindaddig, amíg a demokratának nincs ereje hozzá.

Semper.

Nyugalmas óra.

*Nyugalmas óra, üdvözöllek újra,
Kit elhozott a békés alkonyat!
Hoztál magaddal csillogó palástot,
Büvös palástot — fényes álmokat.*

*Szemem behunyom — és lelkembe nézek,
Behunyt szemem oly messzi, messzi lát!
Beláthatatlan rónaság most multam,
Virággal ékes, csendes rónaság.*

*Virágokat himbáló rónaságról
Arczomba csapnak üde illatok,
Mig messziről egy foszladozó álom,
Napfénynyel átszőtt délibáb ragyog.*

*Oh, hagyj magamra most szegény valóság,
Ragyogjatok be ifju álmaim,
Mig átrepülöm ezt a rónaságot
Ábrándaimnak tündér-szárnyaival.*

Szentessy Gyula.

Az ember szükségképpen szerelem nélkül is élhet, de, hogy az ember egyszer szeretett légyen: élet-feltétel.

*

A tökéletesség alkalom híján üres fogalom. A kellő pillanatban azzá lenni a mivé lenni akarna: ez a tökéletesség.

*

Együgyű emberek azt hiszik, hogy a szerelem a gyöngédség és a gyönyörűség maga. Pedig nincs szerelem, amelyben minden kis mosolyt egy könnycsepp ne ellensúlyozna.

*

Van eszményi szerelem, de sem meg nem foghatod, sem fogva nem tarthatod. Boldog az, aki csak egy tekintet, egy kézszorítás, egy könnycsepp vagy egy mosoly röpke percében megpillantotta. Többet ne kívánj, ember!

*

A természet arra készítet bennünket, hogy természetesek legyünk, a társaság megmegtöltje nekünk.

Groner Ágoston.

A csunya Euthym.

Ílta: PAPP DÁNIEL.

I.

Euthym — köznyelven Étó — szemére nézve bandzsál volt, de ez soha sem aggasztotta. Csak midőn Galambócson beiratkozott a teológiára, s kopott fekete ruhájában a liceum falához támaszkodva állott, csak akkor vett észre valámi nehézséget. Ott mindenféle nemzetbeli diákok nyüzsögtek, dalmátok, bosnyákok, bánságiak, horvátok, montenegróiak, kik csak a szent kutakra szomjuhoznak. Mindnyájan nagy, puha kalapot hordtak és régi jegyzeteket árultak, vagy egyes oszlopok mögött dohányoztak, vagy gunyolták egymást. »Ni, a tőkehalak«, mondták, mikor a dalmáták bevonultak; vagy midőn a széleshátú, kissé görnyedt bosnyák fiuk jöttek, azokra huszan is rákiáltották: »Tolják a hegyet«. Majd újra kezdődött a vásár: »Liturgiai jegyzetek két forint«... »Egyházjog«... »Tizenhárom egyházatya negyven krajczár«... Euthym az ismeretlen társaságban egy festetlen lóczára telepedve várta a beeresztést. Fejét a tenyerére támasztotta s a mennyezet bizanci festményeit nézte; az olajbarna Máriákat, akik nagy kerek szemeket vetnek az emberiségre, s ama nagyszakállu merev püspököket, akik a dalmatica alól csak a sarujuk hegyét tolják ki, mert különben kikapna a festő: »Őn ugy festi a püspököket, hogy az egész sarujuk látszik, mint a törököknek!... Menjen ön nem egyházi festő!« Euthym a szemgolyóit fölfelé forgatta s e szentképeket nézegette, midőn egy tömzsi kis negyedéves hirtelen meglökte: »No, menj már be, te bandzsál, az oculus canonicussal (balszem). Most kiáltották, hogy van-e még iratkozó«.

Euthym egy percz múlva a tanári szobában állt, Szent Száva életnagyságu képe előtt s alázatosan lesütötte a szemét, midőn a rektor a bizonyítványait nézte.

— Ennek a balszeme bandzsál, ezt nem vehetjük föl, — szólalt meg az egyházjog tanára, egy vörösszakállu sovány protoszincellus.

— Eh, az nem baj, — ellenkezett a dogmatika tanára.

A rektor most piros selyem övébe dugta a kezét és kiegyenlítette az ellentéteket.

— Az igazság, főtisztelendő urak, — mondta közben tekintete a szegény megijedt Euthymen járt, — az igazság, mint számtalanszor van alkalmam hangsúlyozni, itt is középpütt van. Ez ifju ime valóban bandzsál, de azért sem föl nem vehető, sem vissza nem utasítható. Fiam, keresd te föl a szentszéki orvos urat, hogy a szemedet kenőcsök vagy metszés által helyes irányba hozza. Ez itt az arany középut — mondta diadalmasan a rektor.

Euthym fölkereste az orvost, egy fehér bajuszu kedves urat, aki egy domb alatt rózsát takargatott a kertjében. A kedves öreg megnézte Euthym szemét jobbra-balra mozgatta a szemgolyót s aztán a kertészollót csatogtatva így szólt:

— En édes fiam, ha ugy parancsolja a konzisztórium, szívesen bevágok itt a jobb sarokba, de az ilyen dolognak soha sem tudni a végét, s így nem tartom kizártnak, hogy ez esetben a szem az ellenkező sarokba ugrik. Már pedig ugy-e, te nem ilyen helycserét óhajtasz, hanem gyökeres gyógyítást, amiről én nem kezeskedhetem. A következőket fogjuk hát cselekedni: én ide a jobb sarokba egy széles fekete tapaszt ragasztok neked, te pedig pápaszemet vásárolsz a boltban (közönséges ablaküvegből) s azt az orrodra teszed. Ezután elmegy a főtisztelendő rektor urhoz és bejelented, hogy meg vagy operálva. Így

majd rendben lesz minden. Két hét múlva aztán leveled a tapaszt, s a pápaszemet, s az emberek akkor azt fogják hinni, hogy régebben sokkal bandzsalabb voltál.

Euthym kezet csókolt a jó orvosnak s nyugodtan távozott tőle. Ezen egyszerű módon bejutott a teológiára, ahol négy egész évet töltött; négy éven át csikorgó hidegekben járván a hajnali istentiszteletre és sötét estéken a bőjti déniákra. Nem volt nagyon kitűnő tanuló és nagy Vazul kánonjait gyakran össze is cserélte az iconumi Anphilochiussal; de szorgalmasan buvárkodott a tudományokban, lágy bariton hangon énekelt, szemérmes életet élt s tökéletesen és szépen tudta a szertartásokat. A liturgia pedig nem mellékes, sőt igen jelentékeny ága a szent tudományoknak és a segédtanár gyakran hangoztatta is: Aki a liturgiában kiválik, annak sokat megbocsátanak. Magam is ismertem egy pópát, aki iszákos volt, hanyagul vezette az anyakönyvet, nős embereket megesketett és gyermekeit római hitben neveltette, de az egyháztanács még sem adott tul rajta, mert a hivek mind azt hajtották: »Bűnös, bűnös, az igaz, de gyönyörűen tudja a liturgiát.«

Euthym négy év után közepes bizonyítványokkal, de tanárai szeretetétől kisérve tért otthonába. Mélyen meghatva hallgatta a rektor bucsu-szavát és bandzsál szeméből egy könnyet törült ki, midőn a főtisztelendő ur beszédét végezte: »Nos, távozzatok hát és intézzétek el azt, amit czélszerűség és szokás és főpapjaink egyértelmű kívánsága szerint minden óhitű papnak fölszentelés előtt el kell intéznie. Igaz, nőtlen állapotban is fölszentelhető volna a papjelölt, de hisz tudjátok, hogy nőtlen papot sehol sem választanak meg. Menjetek hát Isten nevében s gyorsan házasodjatok meg.«

II.

Euthym — köznyelven Étó — arczára nézve iszonytatóan himlőhelyes volt és így lassacskán kell őt leírni, mert egyszerre nem lehet elmondani csunyaságát. Ő persze erről a nagyfoku csunyaságról nem tudott semmit. Sőt midőn hazautazott Galambóczról s előbb kocsin, azután vasuton, azután ismét kocsin és vasuton s végül megint kocsin tette meg az utat, a letarolt repczeföldek s a mezei pipacsok között, egyre a házasodásra gondolt. Valami hideg futotta el a tagjait, midőn először foglalkozott eme isteni és emberi intézménnyel, melyet eddig csak templomi szertartásokból s borzasztó hosszú lakodalmi ebédekről ismert. Azután uj cigarettát sodort s egyszerre meleget érzett a szívében, mert a falujára gondolt s a faluban Nádiára, az aljegyző kisasszonylányára, akit gyakran rajzolt maga elé, fekete kötényben és bordóvörös duzzadó trikó-derekában, mely alá csak vasárnap került fűző. Mondhatni, igen csinos, egészséges leány volt. Euthym nagyokat fűtt a cigarettából és egyáltalában kizártnak tartotta, hogy neki más valaki legyen a felesége. A koci e közben mind hevesebben kezdett ugrándozni a göröngyökön, jeléül annak, hogy közel a falu, amelynek szélén a szekerek minden irányból összehordják a sarat. Egyszerre aztán az akáczfásorok is látszottak, e haszontalan, gyorsnövésű fák, amelyek mindenütt jelen vannak, ahol a nép lusta és türelmetlen. Euthym hazaérkezett. A hosszú utcán legelőbb is a kövér pópát pillantotta meg és üdvözölte alázatosan. »Ismerlek kétkulacos, — sóhajtott titkon. — Mikor én Pancsovára jártam az állami gimnáziumba, engem mindig »ujmagyar«-nak csufoltál, de a fősztolgabíró előtt hajlongasz s választáskor a kormánypárti jelölt mellett harczolsz. Ezért aztán hazafias lelkésznek hívnak.« Euthym köpött egyet, aztán megállította a kocsit. Otthon volt a kis parasztházban.

Apja, a paraszt, anyja, a parasztasszony, egy hét múlva azt kérdezték tőle: »No, beszéltél már a kisasz-

szonynyal?» »Még nem lehetett« — válaszolta Euthym idegesen s ilyenkor hosszú fekete kabátját gyorsan leporolta és távozott hazulról, miközben a bal válla ért ki először az ajtón. Mert Euthym, hogy el ne feledjük, kissé ki is volt növe s ha az aljegyzőék rácsos kis kapuját kinyitotta, a cseléd mindig azt kiáltotta a tornáczon: »Kisasszony, jön a tisztelendő ur válla.« Euthym csöndes, szelid látogató volt. A lánynak, aki gyermekkorában játszótársa volt és négy esztendő alatt kerek, de kissé halvány szépséggé fejlődött, ahogy sem tudta előadni az ügyet. Holott neki igen tökéletes és megfelelő formulája volt erre s a hüvös tornáczon, Nádia kézimunkáit nézegetve, már többször belé is fogott a mondókába:

— Tisztelt kisasszony! Ön bizonyára tudja, hogy a hivatás, melynek szenteltem magam, korai nőülést igényel. E végből csak régi óhajtasomat fejezem ki, midőn önt, mint azt a lényt, aki...

Nádia ilyenkor úgy szakította félbe Euthymot, hogy az édes apjának szólt be valamit a szobába, vagy pedig a cselédnek kiáltott le az udvarra, vagy pedig fölállt és a szobába hívta Euthymot:

— Jöjjön Euthym ur, valami szép dalt fogok önnek zongorázni.

Eléggé ügyesen játszott a régi, falusi hangszereken s egy könnyű Chopin-mazurkában (ez volt a legnehezebb, amit tudott) talált egyszer egy szomorú kis orosz dalt, melyet mintha az ő délvidéki dalairól másoltak volna. Ezt nagyon szerette játszani. Euthym boldogan hallgatta a zokogó témát, de szünet után ismét felütötte a fejét és újból belekezdett a formulába:

— Tisztelt kisasszony! A hivatás, melynek szenteltem magamat, korai nőülést igényel...

A lány könyvet nyomott a kezébe.

— Olvasson föl valami verset, Euthym ur.

Euthym kikereste a kötetből a legszerelmesebb verset és halkán, félguttogva olvasta:

Mondjalak galambnak vagy mondjalak szépnek,
Miként rácz lányoknak szólnak rácz legények...

S a pont után megint rákezdte:

— Tisztelt kisasszony! Midőn önt, mint azt a lényt...

— Menjen már haza, Euthym ur — nevetett ilyenkor a lány, de egyszer egy kiállhatatlanul forró napon, mikor fejfájást és betegséget érzett és különösen halavány volt, Nádia mérgesen elkapta a könyvet.

— Menjen már maga a maga hivatásával, mely korai nőülést igényel. Azt hiszi, hogy ilyen ragyás, bandzsál legény kell valakinek. Hagyjon engem békén, maga csacsi...

Kiment és becsapta az ajtót. Euthym halálsápadtan ment haza és otthon félrehívta az anyját, a parasztasszonyt:

— Azt mondta, hogy ilyen csunya legény nem is kap feleséget.

— No, no — felelt az asszony.

— No, no — tette hozzá a parasztember. — Majd csak nézünk valamerre.

És ezzel megkezdődött egy hosszú, kinos időszak, melyet röviden a Sztrogoff Mihály utazásának lehetne hívni. A kilométerszám legalább félig-meddig megfelelt. Euthym az anyjával és egy szónoki képességéről ismert özvegy bocskorosnéval együtt utra kelt s azután kocsi-ról le, kocsi-ra föl, bejárták előbb a szomszédos községeket, majd átkeltek a Tiszán, a Dunán, körülnéztek a szlapon vármegyékben, végül a Száva melletti Bródban megálltak, ahol is Euthym visszafordult az édesanyjával, mert a bocskorosné utközben férjhez ment, de Euthymnak nem találtak feleséget. Egyáltalán sehol sem találtak neki feleséget. A lányok, ahol betértek kérésre, rendszeren a szomszédba szöktek, máshol meg le sem volt szabad

szállniok a kocsi-ról és ők így szégyenszemre, töméntelen sok kosárral voltak kénytelen hazatérni. Már pedig az ősz is elkövetkezett és Euthym minduntalan hírt hallott az iskolatársai nőüléséről. Ő nem kapott feleséget. Jött a tél is és Euthym még mindig legény volt s a sáros téli napokon a falusi kaszinóba járt, az aljegyzőék utcáját gondosan elkerülve.

Azután kitavaszkodott, a buza kizöldült, a repce sárgulni kezdett és Euthym még mindig egyedül járt a mezőn. Később aratni kezdtek és Euthym a kék árnyékában álmodozott: majd a cséplőgépeket állították föl és Euthym magányosan botorkált a mezőn. Ott botorkált, sóhajtozott a szérűn, a buzakeresztek és szekerek közt járt, lehajolt egy-egy mezei virágért, keresztül ugrotta az árkokat és nem tudom én, valahogy közel ért a szijhoz, vagy tán fölmászott az adogatóhoz, elég az hozzá, a gép elkapta a jobblábát és bokában összezúzta.

III.

Euthym csörgött, mint egy vasravert rab, mikor először ment végig az utcán. Szeptember vége felé kelt föl az ágyból, egy napsugaras szép délutánon s vastag botjára támaszkodva járt. Most nem kerülte el az aljegyzőék házát, mert nem akarta meghosszabbítani az útját. A parasztyerekek bámulva nézték a csörgő, mesterséges lábat. Euthym egyenesen a kaszinó felé lépett. Láta, hogy Nádia kitekint az ablakon s hirtelen visszavonul ismét. De mire a ház elé ért, Nádia már megint a ablakba hajolt. A kertekben violák illatoztak s Euthym megállt a ház előtt, kabátjáról hosszú ezüstös szálakat tisztogatva.

És itt most — ha fültanuja lett volna az esetnek — azt kellene kideríteni, hogy kicsoda köszönt előbb, Nádia-e vagy Euthym, aki elvesztette a lábát; de egy nemesszívű, hajadon kisasszony titkait minek árulnók el?! Ellenben közölhető, hogy Euthym az ablak alatt hosszan beszélt Nádiának.

— Ó, jaj — mondta — nagyon sajnálom a lábam. Mert most már akkor sem avatnak pappá, ha kapok is feleséget. Láb, láb, igaz, ez is megteszi, ez a vasláb, de most megint tanulni kezdjek? Vagy tán jegyzősegéd legyek és hivatal után az apám földjét boronáljam?! Ó, jaj, nagyon sajnálom a lábam.

Az ablak alatt, mondom, ily hosszan beszélt Euthym Nádiának, de aztán egy félóra mulva, benn a tornáczon, már rövidebben szólt Euthym Nádiának és könnyeit széles kék zsebkendőjével törölgetve, csak annyit mondott:

— Ó, kedves mátkám, én nem sajnálom a lábam.

Ekkor Nádia, a szigorú apa beleegyezésével már Euthym mellett ült a lóczán és kerek fejcskáját odátámasztotta a kinőtt vállra. S ők később együtt álltak az oltár előtt, szép kék és piros selymekkel letakarva és fejük fölött megcsendült a lakodalmi harang, messze kis falvakba, régi jó barátoknak hirdelve, hogy az Isten a csunya Euthymnek is adott feleséget. Mert ő valóban nagyon csunya lehetett, ha az Isten ezért a kegyelemért elkért tőle egy lábat.

A nagy szenvedélyek ritkák, mint a mesterművek.

Balzac.

*

Az ember nem más, mint fekete füst, amely a szenvedélyek tüzeiről felszáll.

Hugo Viktor.

*

A legmagasabb dallamokat az öröm énekli, de a legmélyebbeket a fájdalom szüli.

Strachwitz gróf.

Krónika II.

A Kisfaludy-Társaság fejevétele.

— okt. 18.

Tíz vagy tizenöt évvel ezelőtt Gyulai Pál elmondhatta à la XIV. Lajos: »A Kisfaludy-Társaság én vagyok!« — s ma ugyanezt a Gyulai Pált kibuktatták a Kisfaludy-Társaság elnöki székéből. Mert bár maga mondott le, nyilvánvaló, hogy visszavonulása nem volt önkéntes. Ezt a visszavonulást provokálták, sőt kieroszakolták; kieroszakolta ugyanaz a társaság, mely valaha, jelentős vagy jelentéktelen kérdésekben, szinte vakon követte vezérét.

A hivatalos siránkozás persze egyebet mond. Azt mondja, hogy a társaság meghajol a megmáshatatlan akarat előtt; ismeri a bucsuzó hajthatatlan jellemét, s ezért kísérletet se tesz rá, hogy visszahívja. A sirató gyülekezet kapva kapott a lemondó levél ama szavain, hogy ez a lemondás »visszavonhatatlan«, s nem győzött eleget hivatkozni a távozó elnök ismert karakterére. Fölmagasztalták még egyszer, de nem marasztalták. Udvariisan buktatták ki, szépen elparentálták, de — kibuktatták.

Hiszen, ha sajnálkozásuk őszinte, ama sok támadás után, melyben elnökük legutóbb részesült, a lemondó levél ellenére is megadhatták volna neki azt az elégtételt, hogy maradását kéri legalább a jövő tisztujtásig. Gyulai bizonyára megtagadta volna ennek az óhajtnak a teljesítését, de az már az ő dolga, hogy igen-t vagy nem-et mond-e, kérni mindenesetre illet volna ezt a szívesseget: egy bucsuzó instruktossal szemben is meg szoktak tenni ennyit.

E helyett siettek elkántálni. S hogy valamely tapintatlan marasztaló kísérlet meg ne zavarja a temetést, Gyulai csekély számu híveit megfenyegették a társaság bős elemével. A marasztaló kísérlet esetében botránytól lehetne tartani; a marasztaló kísérlet voltaképp sértés volna az elnökkel szemben, mert nem lehet föltenni, hogy lemondása nem komoly, s a többi...

Igy történt, hogy a Kisfaludy-Társaság lefokozta Gyulai Pált, udvariisan, de ugyszólván a legcsekélyebb ellenmondás nélkül.

*

Csak igen naiv vagy igen messze lakó emberek hihetik el, hogy ezt a válságot az aradi ünnep idézte elő. Az a bizonyos koszoru-kérdés olyanforma szerepet játszott itt, mint a német-francia háboru történetében a híres emszi távirat. A koszoru vita csak azért mérgesedett el ennyire, mert a hadviselő felek egyikének, a »fiatalság«-nak szüksége volt rá, hogy összemérje erejét az »öreg«-táborával. Szüksége volt rá, hogy ütközetbe bocsátkozzék végre a másik csoporttal, másképpen soha se ragadhatta volna magához a hegemoniát. A háboru kikerülhetetlen volt; valahogyan ki kellett törnie.

A Kisfaludy-Társaság tizenöt-husz esztendő óta nagy metamorfózison ment át. Új emberek kerültek bele (egy-

kint surranva be, mint a görögök a trójai falóba), akiket a társaságban domináló szellem nem hódított meg, akik a társaság kebelében is idegenek maradtak. Ezek az új emberek egyre nagyobb számban vonultak be az ajtón; míg Gyulai »véült«, a társaság egyre fiatalodott. Utóljára az öregek azon vették észre magukat, hogy kisebbségben vannak.

A társaságnak ez az ugynevezett fiatalsága már régóta elégedetlen a társaság vezetésével, illetőleg — ami ezzel eddigelé egyet jelentett — a Gyulai elnöki működésével. Rossz néven vették, hogy Gyulai szívesebben adja ki a társaság papírján Elliot-ot vagy Keményt, mint az ő munkáit, s rossz néven vettek sok más egyebet, amire mi már nem emlékszünk, de ők igen.

A szóban forgó elégedetlenség szövetséges társat lelt abban az animozításban, amelyet Gyulaival szemben a társaságnak nem egy tagja évtizedeken át megőrzött. Gyulai szigorú kritikájával, kissé türelmetlen izlésével, agresszív természetével és vitatkozó kedvével, (mely ennek az érdekes írói egyéniségnek egyik legkedvesebb vonása) ötven éves írói pályáján a nyílt és titkos haragosoknak egy igen csinos gárdáját verbuválta össze a Kisfaludy-Társaságban is. Hogy ez az animozítás csak szította ama bizonyos elégedetlenséget, elképzelhető.

S már a nyáron rebesgették, hogy ideje a társaság vezetését komoly kritika tárgyává tenni. Ekkor még az volt a legnagyobb panasz, hogy Gyulai tulságosan dédelgeti a Franklin-társaságot.

*

Hogy a koszoru-históriában Gyulainak nem volt igaza, nem szükséges bővebben fejtegetnünk. A kegyelet bizonyára nem politika, s ha az Akadémia se küldött koszorut Aradra — küldhetett volna — ebből nem következik, hogy a Kisfaludy-Társaság ridegségben tultegyen még az Akadémián is.

De akár mint makacskodott is Gyulai az alapszabályok betűi mellett s tán inkább csak Bartók ellenében, annyi bizonyos, hogy a »Hadnagy uram« költőjét hazafias gondolkozásra oktatni egy kissé rosszhiszemű dolog. Aki ma már egyedül őrzi nagy íróink hagyományait, s aki irodalmunkban a nemzeti iránynak a legfanatikusabb hirdetője, nem szorult rá, hogy ifju újságíróktól tanuljon hazafiságot.

És mégis feltűzelték ellene az egyetemi ifjakat. Nem a tanítványait, a csöndes, komoly bölcsészeti-hallgatókat — azok szívesen éljeneztek volna öreg professzorukat, ha merik — de a többieket. Végre is az egyetemi hallgatók tüntettek ellene. Az efféle tüntetések genezise ismeretes. A filozófiai kar tanuló-termét jótorku technikusok, jogászok, gyógyszerészek lepik el; néha állatorvosok és kereskedő-segédék is csatlakoznak hozzájuk, akik nem annyira botrányozni, mint inkább mulatni akarnak. Szóval az efféle tüntetések nem éppen tragikusak. De azért mégis nagyon fájhatott neki ez a »hecc«.

*

Záradéku kiüldözik abból a székéből, mely kedvesebb volt előtte még a katedrájánál is. Összeszükszik ellene

az a társaság, melyben csak ő volt igazán otthon, s melyért egymaga többet tett, mint a többiek együttvéve.

Nem becsüljük túl a Kisfaludy-Társaság jelentőségét, sőt azt tartjuk, hogy irodalmi társaságokra csak primitív irodalmaknak van szüksége, a mi fejlődő irodalmunk már ellehet az ilyes felügyelet nélkül. Nem tölt el valami nagy respektussal az sem, ami e társaság érdeműl sorolható fel; a Kisfaludy-Társaság még kevesebbet akar tenni, mint az Akadémia, bár ez soha se sikerül neki. De ha eddig se vártunk e testülettől csodákat, kérjük: mi lesz a Kisfaludy-Társaságból a Gyulai visszavonulása után? Eddig némi presztizst kapott ettől az erős és makacs írói egyéniségtől, aki meggyőződéseiben nagy íróink közvetlenül leszármazója, s aki meggyőződéseinek a hirdetésében szinte példátlan temperamentum. Eddig valami tradíciót képviselt; az elnök személye mintha némi kapcsolatot alkotott volna már elvesztett nagy íróink s a mai irodalom között. De mit fog képviselni ezután? Változván az idők, kétszeresen megbecsülhetette volna azt, aki nem változott meg s nem fog megváltozni soha, mert »nem másokkal akar békességben élni, hanem magamagával«.

X.

Unalomból.

Irta: MAXIM GORJKI.

A személyvonat, mint valami óriás gyík, iramodott tova a síkságon, sötét füstfelhőket ontva a sárga kalásztenger fölé. A füst foszladozásával lassan elhalt az a kellemetlen zakatolás, amely e tikkadt levegőjű, végtelenbe nyúló lapály egykedvű, sivár csöndjét pár perczre megtörte volt. Ismét nyomasztó némaság borult rá a kis állomásra, s a síkság szomorú egyformasága még érezhetőbbé vált, mint előbb.

Aransárga rónaság, világoskék mennybolt mindenfelé, ameddig a szem ellát, s e méla kép közepén a kis állomás kávészínű épülete olyan volt, mint egy festékfolt egy fantázia és szellem nélkül való piktor fáradságosan együgyű mázolásán.

Naponta két személyvonat érkezik, az egyik délben, tizenkét órakor, a másik négykor delután. Mindkettő két-két perczig vesztegel, s e négy perczben leledzik a kis állomás hivatalnokainak legfőbb, sőt egyetlen szórakozása.

Százféle ruhájú népség ül minden vonaton. Az egyes alakok csak egy-egy pillanatra láthatók. Fáradt, türelmetlen, vagy egykedvű arcuk csak éppen hogy előtlik a waggonok ablakaiból, — fölhangzik a csengetés, meg a fütty — s a vonat idegrázó dübörgéssel viszi tova őket, végig a síkságon, messze-messze, el a városba, ahol az élet eleven és zajos.

A kis állomás hivatalnokai örökösen unatkozván, ilyenkor mohó kíváncsisággal nézdegélik az utasokat, s mikor a vonat tovarobogott, élénk buzgalommal cserélgetik ki pillanatnyi megfigyeléseiket. Mindannyian irigylik az utazókat, akik boldogan járnak tova, míg ők itt ragadtak a végtelen sivárságban, s naponta csak négy perczig láthatják a világot. Mikor a vonat már tovarobogott, pár perczig ott állnak még a perronon és sóvár szemmel nézik az elfoszló füstszalagot és szótlanul gondolkodnak az életre, amely ime elsurrant előttük.

Többnyire mind ott állnak: a főnök, egy jóképű, kozákszakállas tömzsi szőke ember; a gyakornok, egy

kecskeszakállas, vöröshaju ifju; Lukács, a bakter, egy apró, mozgékony, ravasz képű ficzko és az egyik váltóőr: Gomošov, komoly, teltarczu, szélesvállu, hallgatag paraszt. Az ajtó mellett egy padon a főnök felesége üldögél; kicsi, vastag asszony, többnyire alig tud meglenni a melegtől. Őlében egy gyerek alszik, annak is épp oly duzzadt és piros az arcza, mint az anyjéé.

A vonat végre eltűnik a fordulónál; úgy látszik, mintha a föld nyelte volna el.

A főnök odafordul a feleségéhez:

— No, Szonja, forr-e már a szamovár?

— Azt hiszem, forr... — felel az asszony egykedvűen.

— Hé, Lukács, söpörd csak el a szemetet a töltésről. Hallatlan, mi mindent nem dobtak ki megint!

— Bizony, Matvej Jegorics...

— No hát... Jön teázni, Nikolaj Petrovics?

— Megyek, megyek — mondja a gyakornok.

A déli vonat távozása után pedig így alakul a beszélgetés:

— No, Szonja, kész-e már az ebéd? — kérdi a főnök a feleségétől.

Aztán parancsot oszt Lukácsnak, (a parancs mindig ugyanaz; az tudniillik, hogy a szemetet elsöpörje), majd pedig odafordul a gyakornokhoz, aki nála étkezik:

— Na?... Jön ebédelni?

S a gyakornok nyugodtan mondja rá:

— Megyek, megyek.

A perronról becihelődnek a szobába, ahol igen sok a virág és feltűnően kevés a butor, a levegő pedig csupa étel- és pelenkaszag.

— Láttá azt a kis barnát a második osztályon, Nikolaj Petrovics?

— Eléggé csinos, bár a toilette-je...

A gyakornok mindig kurtán és bizonyos fölényvel beszél. Ösmeri az életet és tudja, mi a műveltség. Gimnáziumot végzett, s van egy feketefüvelű nótésze, amely esztendőnk folyamán szépen megtelt híres emberek mondásaival. A főnök, hivatalos dolgokon kívül, mindenben a legkészségesebben ösmeri el gyakornokának szellemi fölényét, s szívesen hallgatja megjegyzéseit. Különösen a feketefüvelű nótész bölcseségei tetszenek neki; valóságos elragadtatással fogadja az idézeteket.

A gyakornoknak a toilette-re vonatkozó megjegyzése kérdést csalt ki a ház asszonyából:

— Barnának talán nem illik a sárga?

— Én csak a facon-ról beszéltem — felel Nikolaj Petrovics és kompótot vesz a tányérjára.

— A facon persze más dolog — jegyzi meg a főnök.

A főnökné résztvesz a beszélgetésben, mert ez a téma közelebről érdekli őt. A társalgás mindazonáltal lassan folyik s untalan elakad. Az ablakon siváran sárgállik be a rónaság és fejedelmi nyugalommal tekint be a világos ég.

Csaknem óránként egy-egy tehervonat érkezik, de az ilyesmi nem érdekes. Az egész személyzet csupa régi ismerős, ők is már belefáradtak e síkság örökös egyformaságába. Olykor ugyan tudnak egy s más ujságot is: hogyan gázolt el a vonat valahol valakit; vagy a szolgálat eseményeiről beszélnek: kit captak el legutóbb vagy kit helyeztek át. De az ilyen hírek nem kavernak vizet.

A nap aztán lassan alászáll, s mikor a síkság peremére ér, biborszínűvé lesz minden. Ez a piros csillogás, amely tündériesen játszik a lapályon, fájdalmas elégedetlenséget és csábos vágyakat ébreszt a szivekben. Messze, messze menni e gonosz magányból!... A nap korongja most belevágódik a földbe és lassanként elsüpped benne, vagy mögötte. Az égen azonban még soká tart a rózsaszínű játék, míg aztán a bűvös színek mindjobban elhal-

ványodnak s végre szerteömlik a szürkület, a meleg, a nesztelen homály. Majd felgyulnak a csillagok; fényük oly reszkető, mintha a síkság sivársága őket is megfélemlítené.

A homályban a pusztta egészen összetöppörödik. Az állomás körül hangtalanul vonulnak föl az éjszaka előre-küldött árnyai, s aztán, teljes feketeségében, titokzatosan, fenyegetően érkezik meg ő maga.

Az állomáson meggyújtják a lámpákat; valamennyi közt a szemafor zöld fénye világít legragyogóbban és legmagasabban. Köröskörül sötétség és némaság. Olykor-olykor megcsendül a jelzőharang: vonat közeledik; az erőteljes, tiszta hang messze kicseng a pusztába s néhány pillanat múlva remegve hal bele. Csakhamar aztán izzó piros fényfolt tör elő a sötétségből, mind közelebb és közelebb jön és a néma síkságot zugva remegteti meg a vonat kattogó dübörgése.

A kis állomás társadalmának alsóbb rétege más életet él mint az arisztokráciája. Lukács baktart példaul örökös a felesége és a fivére után való vágy foglalkoztatja, mivel hogy azok innen jó hét versztnyire laknak. Ott van az ő háztartása, magyarázza a hallgató és megfontolt váltóörnek, Gomozovnak, valahányszor fölkeri, hogy vegye át tőle pár órára a bakter-szolgálatot.

A háztartás szóra Gomozov mindig nagyot sóhajt, s így szól Lukácshoz:

— Eredj csak. A háztartásra bizony vigyázni kell, annyi szent!...

A másik váltóör, a gunyolódó természetű Jagodka, egy kerek, vörösképi, borostás állu, vén katona, sehogy sem hisz Lukácsnak.

— Háztartás! — kiált föl hahotázva. — A feleséged? ... Hm, tudjuk már, miféle feleség az! ... Valami kis özvegy, mi? ... Vagy katona-Sári?

— Oh, te, madarász! — kiált vissza megvetően.

Madarásznak csufolják Jagodkát, mert a vén obsitos szenvedélyes madárkedvelő. Kalibája kívül-belül kalitkával, rácsos ládácskákkal van teleaggatva s egész áldott nap sikeitön hangzik a fáradhatatlan madarak csicsérgése. Minden szabad idejét e madarakkal tölti; fáradt érettök, gondoskodik róluk, bajtársaival ellenben csöppet sem törődik. Lukácsot kigyónak, Gomozovot pernahajdernek nevezgeti, s mindkettőnek teljes őszinteséggel mondja oda, hogy csapni való, szoknyavadászok, elvetemedett csirkefogók.

Lukács többnyire ügyet sem vet a vén obsitos dörögéseire; de ha ennek mégis sikerül feldühösítenie, no akkor Lukácsnak is megered a szava s hull a szitkozódása mint a záporosó.

— Oh te vén obsitos gebe! Rozoga dobcsipelő! Mit tudsz te ahhoz? Hajszen egész életedben csak békákat fogdostál az ágyuk körül, no meg a kapitányod csizmáját kékelted. Eredj a madaraidhoz, s kommandirozd őket, te madarász!

Jagodka nyugodtan hallgatja a szitkot, s aztán elballag a főnök ur elé, hogy panaszt tegyen. De a főnök ur rákiabál, hogy így meg úgy, mit abajgatják őt efféle haszontalanságokkal, és elkergeti a vén obsitost. Erre aztán Jagodka magát Lukácsot keresi föl és nyugodtan, megfontoltan, minden izgalom nélkül, kurta, de erőteljes káromkodással kezdi szidni, míg Lukács ki nem köp, s el nem iramodik.

Gomozov türelmesen hallgatja a vén obsitos méltatlankodását, közbe-közbe nagyokat sóhajt, s bátoratlanul kockáztat meg valami szentenciát:

— Mit tehessen itt az ember? Semmit! ... Persze, hogy ostobaság az egész, de már én csak ammonód vagyok, hogy hát ne szólj szám, nem fáj fejem.

Erre aztán az obsitos így szól:

— Mindig csak ugyanazt az egy nótát fuvod te! Ne szólj szám, ne szólj szám... Hát még csak ne is

szólhasson az ember, a száját se járathassa szabadon? No hiszen fabatkát sem ér az olyan élet!

A főnök ur feleségén kívül az állomáson még egy nő volt: a szakácsnő. Arina volt a neve, éveinek száma körülbelül negyven, szépsége pedig olyasvalami, ami nincs és talán sosem is volt. Mindig piszkos és rongyos volt s úgy járt, mint a kacsa. Himlőhelyes arcából alig észrevehetően pislogott elő ránczkeretbe foglalt kicsi, félénk szeme. Egész valója üldözöttség és rabszolgai meghunyászkodás volt. Vastag ajka mindig olyanformán remegett, mintha az egész világtól bocsánatot akarna kérni, úgy látszott, mintha bármely pillanatban sirva tudna leborulni az ember lába elé.

Gomozov teljes nyolcz hónapja volt már az állomáson anélkül, hogy Arinával csak legkevésbé is törődött volna. Ha találkoztak, jó napot kívánt neki, amire a szakácsnő hasonló kívánsággal válaszolt; olykor egy-két szót is váltottak egyről-másról, közömbös dolgokról, s ment mindegyik a maga dolgára. Egy nap Gomozov bejött a főnökség konyhájába s megkérdezte Arinát, elválná-e néhány ingének a megfoltozását. Arina szívesen vállalkozott a dologra, megfoltozta s aztán el is vitte az ingeket Gomozovnak.

— Köszönöm szépen! — szólta Gomozov. — Három ing, grivennikjével számítva darabját, összesen harmincz kopek, ennyivel tartozom hát neked. Igaz-e?

— Úgy van, — mondta Arina.

Gomozov elgondolkodott s jóideig hallgatott.

— Honnan való vagy? — kérdezte végre a fehér-cselédet, aki az egész idő alatt le sem vette szemét a szakáláról.

— Rjazan vidékéről, — felelt Arina.

— Messze az nagyon! Hogyan szakadtál ide?

— Hát csak úgy... magamtól, senkim sincsen.

— Úgy persze könnyen szakad világgá az ember — sóhajtott Gomozov.

S jóideig megint hallgattak.

— Én is úgy vagyok. Szergacsevből a misegorod-seni kerületből vetődtem ide, — kezdte újra a férfi. — Nekem sincsen senkim. Volt ugyan háztartásom, feleségem, gyerelem. Az asszonyt elvitte a kolera és a gyerek amint megjött az ideje — no hát az is meghalt. Én pedig adósságba vertem magamat, bánatomban mit is tehettem volna mást? Aztán persze megint ki is szerettem volna eviczkélni a bajból, de sehogy sem ment a dolog. No hát az ebek harminczadjárja kerültem és most itt poshadok már három esztendeje.

— Baj, nagy baj, ha az embernek sincsen saját fészke — jegyezte meg Arina halkan.

— De még milyen!... S te ugy-e özvegy vagy? Mi?

— Hajadon...

— Lehetetlen!

— Istenemre mondom, hogy még hajadon vagyok.

— Hát miért nem mentél férjhez?

— Ugyan ki vett volna el? Kinek kellenék én? Semmim sincsen. Ki látná hasznomat? No és még csak csinos sem vagyok...

— Persze hogy persze, — ümmögött Gomozov, meg-megsimogatta szakállát, fürkészőn nézett a vén leány arcába s aztán megkérdezte, mi a bére.

— Harmadfél rubel.

— Hm. Tőlem hát harmincz kopeket kapsz. Helyes. Jer el ma este, úgy tíz óra tájban. Értetted? Akkor majd megkapod a pénzt. Teázunk majd és elbeszélgetünk egy kicsit. Hiszen mindketten oly magányosak vagyunk. Eljössz?

— El — mondta Arina nyugodtan és távozott.

Este pontosan ott volt tíz órakor és csak későn tért haza.

Gomozov aztán nem hívta többé, és a harmincz kopeket Arina soha sem kapta meg. De azért a maga jószántából megint csak elment Gomozovhoz; bambán és alázatosan lépett be a kalibába s szótlanul állt meg ott. Gomozov épp a vaczkan feküdt s úgy mondta:

— Ülj le.

S hogy Arina leült, Gomozov magyarázatba fogott:

— Aztán nehogy eljárjon a szád... Senkinek sem szabad tudnia a dologról. Különben pórul járhatnék... És végre nem vagyunk már mai gyerkőcök, sem te, sem én... Értetted?

Arina bólintott fejével.

— Jól vigyázz titkunkra! — ismételte Gomozov.

Ugy éltek egymással s a leggondosabban rejtegették frigyüket. Arina éjszakánként csaknem négykézláb lopózott kedveséhez. Gomozov mindig kegyes leereszkedéssel fogadta s gyakran bizonyos fölényes őszinteséggel mondta neki:

— No hát csinosnak ugyan csöppet sem vagy csinos...

A nő ilyenkor bűnbánatos arccal szótlanul mosolygott rá, s távozáván mindig valami munkát vitt magával.

Nappal alig látták egymást. Ritkán esett meg, hogy véletlenül találkozáván a perronon, Gomozov halkan szólt oda neki:

— Gyere el ma este...

S Arina elment, s himlőhelyes arcára olyankor akkora komolyság ült ki, mintha a világ legnagyobb tartozását kellene leróni. Visszajövet pedig ismét csupa bűntudat és félelem tükröződött bágyadt, elkényszeredett vonásain. Néha meg-megállt valami zugban, vagy fatörzs mögött, s hosszan, mozdulatlanul bámult a pusztaságba. Sötét éjszaka terült el mindenfelé, s ettől a sötétségtől, ettől a némaságtól megfájdul az ember szíve.

Egyszer aztán, az esti személyvonat elindulása után, a főnök, főnökné és a gyakornok künn teáztak a kertben. Gyéren hangzott a szó, a szokásos témákat már sorra letárgyalták.

— Ma, ugy veszem észre, még tűrhetetlenebb a hőség, mint tegnap volt, — szólalt meg hosszú hallgatás után Matvej Jegorics és üres csészéjét fáradt sóhaj kíséretében nyujtván át feleségének, türelmetlenül törölte meg verejtékes homlokát.

— Azt az unalom teszi, — jegyezte meg némi gondolkodás után a főnökné.

— Lehet. Valóban unalmas itt az élet. Kártyázhatnánk talán. Hárman vagyunk hozzá...

— A gyakornok vállat vont, jelentősen pislantott s fanyar hangon mondta:

— A kártyázás, Schopenhauer szerint, nem egyéb, mint az összes gondolatok nyíltan kimondott csődje.

— Nagyon helyes, — szólott mosolyogva Matvej Jegorics.

— Mi az? A gondolatok csődje? Ki mondta azt?

— Egy német filozófus, Schopenhauer.

— Tulajdonképen mik is azok a filozófusok? Az egyetemen van alkalmazásuk? — tudakozódott a főnökné.

— Mit is mondjak? Az ilyesmi nem annyira hivatalos dolga, arra születni kell. Filozófus bárki is lehet, ha az a szokása, hogy mindenben gondolkodik és mindennek ki tudja nyomozni az okát. Természetesen az egyetemeken is vannak filozófusok, de azért lehetnek bármily állásban, még vasuti hivatalban is...

— S nagy a fizetésük az olyan egyetemi filozófusoknak?

— Hol kisebb, hol nagyobb.

— Ha négyen volnánk, whistet is játszhatnánk — sóhajtott föl Matvej Jegorics.

A társalgás ismét elakadt. A csöndet csak a madarak csicsergése törte meg; aztán odabenn sirni kezdett a gyerek.

— Benn van-e Arina? — kérdi Matvej Jegorics.

— Hogyne volna — felel az asszony.

— Eredeti egy teremtes ez az Arina; nem vette észre, Nikolaj Petrovics?

— Minden originalitás tulajdonképpen csak első stádiuma a banalitásnak, — mormolta Nikolaj Petrovics és roppant gondolkodó arcot vágott.

Az asszony álmosan jegyezte meg:

— Beh jó emlékezőtehetsége is van magának, hogy el nem felejté, amit olvasott. Nekem bizony arról, amit ma olvasok, holnap már fogalmam sincsen.

— Csak szokás az egész — mondja Nikolaj Petrovics.

— No, csak hogy nekem sehogy sem tetszik az ön, az ön — hogy is hívják? — igen, az ön Schopenhauer-e — kötődik mosolyogva a főnök. — Elvégre nincs semmi új a nap alatt...

— Kétségtelenül! Hogyan is mondja azt a költő? »Még a halálból is élet fakad.«

— Hallatlan, hogy maga csak úgy szórja a mondasokat!

Matvej Jegorics elégedetten nevetgél, felesége bágyadtan mosolyog, Nikolaj Petrovics pedig kissé elpirul s igyekszik nyugodtnak látszani.

— Ki mondta azt, a banalitásról?

— Barjatinszky, a költő.

— S a másikat?

— Azt is egy költő, — Fofanov.

— Ravasz ficzkók azok a költők! — jegyzi meg jóakaratu mosolylyal a főnök ur.

Játszik velök az unalom, olykor-olykor elereszti őket karmaiból s aztán újból rájuk veti magát. Ilyenkor hallgatnak, izzadnak, s buzgón kavargatják teájukat.

— Igen, Arináról kezdtünk beszélni — szólal meg aztán Matvej Jegorics. — Különös egy teremtes. Mindig oly szomorú arcot vág, sosem láttam még mosolyogni. Nem dalol, szavát is alig lehet venni, valóságos tuskó. De azért pompásan dolgozik, no és a gyerekekkel, azzal kitünően tud bánni.

A főnök mindezt halkan mondja, nehogy Arina is hallja; nem jó, ha a cselédség megtudja, hogy dicsérik, az ilyesmi elbizakodást szül. A házi asszony jelentős pislantás kíséretében mondja:

— No, no, azért még nem ösmered az összes tulajdonságait...

Egy-egy gyöngédebb kis viszony
Ő néki is kedves bizony...

— zümmögi halkan Nikolaj Petrovics, teáskanalával kísérve a nóta ütemét.

— Hogyan? Mi az? Talán... Ej, ej, úgy látszik, mindketten csak rágalmazzatok őt.

És Matvej Jegorics oly nagyot nevet, hogy még az orczája is megremeg bele. Homlokáról verejtékcseppek perdülnek alá.

— Pedig ez csöppet sem nevetséges, — mondja az asszony. — Először is, a gyerekünk miatt. Másodszor, — ugyan mit jelentsen az ilyen viszony? Ez a vén és elsavanyodott teremtes...

— Oh szó sincs róla: csábosnak egyáltalában nem mondható... Ha csak valami titkos, különös jelessége nincs... És ki az a boldog férfit? Jagodka? Ho-ha-hó!

— Gomozov, — mondja Nikolaj Petrovics kurtán.

— Lehetetlen! Az a csöndes ficzkó? Hajh, hajh! Lassu víz partot mos! De csak nem tréfáltok talán?

A főnök roppant jól mulat a dolgon. Hol úgy nevet, hogy majd megszakad belé, hol meg egészen komolyan javasolja, hogy a szerelmesek irányában a leggyöngédebb diszkrétciót kell megőrizni, majd pedig a lehető legszínesebben festi ki, milyennek képzei ő a boldog párocska

szerelmeskedésének jeleneteit, s végül megint harsogó hahotára fakad.

Aztán nagynehezen mégis csak elcsitul. Nikolaj Petrovics igen komoly arcot vág; Szonja korholni kezdi férjét.

— Ördög és pokol! — kiált föl a főnök. — Hát hogyan kaczagna az ember ekkora bolondságokon! Elvégre...

Ekkor belép Lukács és jelenti:

— A telegráf...

— Jó, jó. Jelezd a negyvenhármast.

A főnök és a gyakornok átmennek a hivatalos helyiségbe, ahol Lukács megadja a jelt a jelzőharangon. Nikolaj Petrovics a Morse-géphez ül, s kérdést intéz a szomszéd állomásra: »Negyvenhármast szabad?« A főnök pedig nevetgélve jár föl s alá a szobában, s végül így szól:

— Pompás dolog! Kell-e ennél szórakoztatóbb mulatság? Remélem, tisztelt szerelmesek, elűzitek majd unalmukat?

— Nem rossz ötlet — mondja Nikolaj Petrovics, tudván, hogy jóváhagyása sokat nyom a latban.

(Vége következik.)

Vasutasok és hajósok kaszinója.

Olvasom a tudósításokat a transzváli háborúról. Barátaink hadi cselekedeteiről máig csak azt tudom, hogy hétfőn virradóra elvágják a táviró drótot, kedden virradóra főlészedik a vasuti sineket és szerdán virradóra megsemmisítenek egy gőzmozdonyt. Bizonyos, hogy a romboló tudomány a nyílt csatázásról új területre tért át: harcol a táviró drót, a vasuti sinek és a gőzmozdonyok ellen. Az érdemrendeket se azoknak osztogatják ezután, akik két kézben forgatják a kardot vagy néhányad magukkal törnek az ellenséges sokaságra, hanem azoknak, akik méterszámba vagdossák a táviró sodronyokat, főlészedik a sineket vagy behorpasztják a gőzmozdony derekát. És e fajta sin-főlészedésből, mozdony-agyonütésből keletkeznek a győztes csaták Buriában. A magam csipetnyi tájékozottságával azt hiszem, hogy Transzvál csupa vasuti tisztviselőből szervezte hadseregét és a szabad Oranje állam segítségül adta a drótvagdósokat.

A mi szabad magyar hazánkban is hadsereggé szervezkedett a vasutasok osztálya. Hegedüs Sándorban hozzávetőleg 80.000 vasutas tiszteli urát s ugyanennyi tiszteli közvetlen főlebbvalóját Ludvig Gyulában, a M. Á. V. elnök-igazgatójában. Nem lévén háború nálunk, a M. Á. V. nagy birodalmában mozgalom keletkezett, hogy a vasuti tisztviselőknek gyülekező hely teremessék. Olyan, aminő méltó az ő nagy számukhoz, méltó az ő tekintélyükhöz és ahol egyenrangúvá válik a főnök a közkatonaival. Mert, higgyék el nekem, semmi sem egyenjogusít annyira, mint a tagsági díj, amelyet megfizet a vasuti főfelügyelő épp úgy, mint a vasuti dijnok.

A vasutasok és hajósok kaszinója kibérelte a képzőművészeti társaság régi palotáját, ahol, nem nagy ideje még, exotikus fejedelmek, csudaszülöttek és elévült méregkeverők viaszkalakjai fogadták a látogatókat. És ezt a pompás palotát berendezték kaszinónak, a maguk közös hajlékának. A kaszinó alapításának eszméje Kotányi Zsigmond főfelügyelő fejéből pattant életre. Ővé a kezdeményezés nagy érdeme. Ővé a szervezés dicsősége. Igaz, hogy ez az eszme hatalmas protektorokra talált már fogantatásakor. Hegedüs Sándor miniszter, Ludvig Gyula elnök-igazgató, Mark János miniszteri tanácsos, Thaly Emil a Dunagőzhajózási társaság igazgatója és Ráth

Péter a kassa-oderbergi vasut igazgatója érlelték és dédelgették az eszmét. Csuda-e, ha néhány hét alatt az eszme tetté serdült s ma, szombaton este, uri áldomással avatják vasuti és hajózási kaszinóvá a régi műcsarnokot.

Ez az épület a legszebb klubházak egyike, s nálunk talaj van a clubmanek számára, akkor itt pompás területet talál. Két arravaló ember vette kezébe a berendezkedés nehéz munkáját: Pfaff Ferencz felügyelő és Wehle Gusztáv főmérnök. A főmérnök ur erre a megtisztelő alkalomra átalakult kárpitossá és szőnyegrajzolóvá és jó maga csinálta meg még a legutolsó tapétának a skizjét is. A berendezésben tehát vasuti pontosság és művészeti lendület fog kezét; a székek, butorok, függönyök, szőnyegek igen korrektek s a mellett izlésesek. A berendezést a Fodor Mihály utódai czég (Nádor-utca és Mérleg-utca sarkán) szolgáltatta, akinek ez nem az első ilyenfajta nagyobb munkája, de aki ezuttal is megfelelt kitűnő renoméjének. Az a nemes ambíció, amely a jeles czég minden munkáját becsessé teszi, itt is örvendetesen tűnik szembe. Ez a berendezés méltán példája lehet a modern klubháznak.

Az interieur finom, kellemes, kényelmes és puha. Kezdve a miniszteri piros zsölyékkal ékesített fogadótermen, egész az utolsó folyosóig, ahová még szintén kifutotta három tuczat öblös angol karosszékből, a berendezésen a jóízű kéz nyoma látszik. A butorzás nem zárkozik el a modern szecessziótól (sőt van egy zöld kredence piros alapon is), de azért alapja mégis az az előkelő konzervativizmus, amely angol butorzat néven ismeretes. A kedvező benyomást már a chipendale stílusú fogadóhelyiség kezdi meg, míg a nagy arányú és nyugodtan elegáns társalgó impozáns gyűlhelye lesz a magyar vasutasoknak és hajósoknak. A társalgó szintén angol butorokkal van dekorálva, épp úgy a dohányzó szoba is, amelynek ellentéte: a nem dohányzó szaka (mert a vasutasok erre is gondolnak) a szecesszió zöld himében pompázik. A kis billiárd-szobán és a tíz asztalos kártya-szobán (mily szolid prognózis) átjutva, az ember az ebédlő helyiségbe ér, amely kétségtelenül Budapest legnagyobb étkező terme. Ez a műcsarnok régi díszterme volt s ahol egykor Munkácsy Krisztus képe állott, ott most hatalmas buffet terpeszkedik. Az ebédlő alapfala piros, butorai zöldek, de a szemaforokhoz szokott szemek ezen aligha fognak fennakadni. A szellemi táplálékról nagy olvasószoba gondoskodik. Egy folyosón végigmenve, a délszaki növényekkel díszített lépcsőházon át ismét az előcsarnokba jut az ember. Az összbenyomás igen kellemes, a helyiség kétségtelenül otthonos és üde.

Mindent összevetve a vasutasoknak amilyen lázas és izgatott az életük olyan nyugodt és kellemes lesz ez a második otthonuk, amely jóleső harmoniával, izléssel és szeretettel van berendezve. 80,000 vasutas egyszerre ugyan aligha fog benne elférni, de lelkileg valószínűleg mind vele lesznek a kaszinójukkal, s akkor ez a kör meg fogja oldani azt a feladatot, melyet minden kaszinó maga elé tűz, de csak kevés valósit meg: a kollégialitás, barátság és demokrácia kifejlesztését.

Az embernek csak bizonyos mennyiségű fogai, haja és ideái lehetnek. Jön idő, amikor szükségképpen elveszti a haját, a fogait és az ideáit.

Voltaire.

*

A szívnek is szüksége van a fölöslegesre; az elég nem elegendő soha.

Meyer E. F.

*

Istenem, ne adj annyi balsorsot, mint amennyit el tudok viselni.

Román közmondás.

INNEN-ONNAN.

△ **A helyi nagyság.** Szolnok Dobokában nagyon jól megértették az új rendszert, meg a tiszta erkölcsöket. A fuvardíj immár megmentette a vesztegetést, mint a rendőri taksa a vásárolt szerelmet. Ezentúl csak az lehet képviselő, akinek telik fuvardíjakra. De még így is betolakodhatik a parlamentbe egynehány uriember. Nosza, szorítsuk meg még jobban az erkölcs gyepőjét s mivel képviselőt a nép bizalma választ, és bizalommal csak az iránt lehetünk, akit ismerünk, legjobban pedig a szomszédunkat ismerjük, ennél fogva ne is válaszszunk mást, csak a mi vidékünkbelit. Az a szolnok-dobokai erkölcsös okoskodása, ami mögött azonban egészen más lappang, mint amit a Széll Kálmán lapjai lezáfolnak. Nincs itt szó vidéki partikularizmusról, a koncentrált értelmiség kiszorításáról, alkotmányváltozásról és egyéb drága és féltett elvről, amit a liberális és nem liberális lapok a szolnok-dobokai indítványnak ellenébe helyeznek. Ez az indítvány a mai politikai viszonyok mellett magától értetődik. A tiszta választás ürügye alatt nekimentek és kidobták a parlamentből a szegény embert, aki nem tud fuvar fizetni, meg a gazdagot, akinek a pénze gentry és arisztokrata orrokban olet. A szolnok-dobokai indítvány ennek a negativumnak egyszerűen a pozitívuma. Az országos kapacitásokat kivéve — értsd alatta azokat, akiket a kormány kinevez, mivel jussuk van a mandátumhoz — csak lokális emberek jöjjenek a parlamentbe. Már most ki lesz az a lokális ember? A főváros legkitűnőbb ügyvéde vagy poétája? Dehogy! Hanem a leggazdagabb földbirtokosa. Magyarországnak van, mondjuk, ötven országos kapacitása, ezek közül való Károlyi Sándor (Gajári Ödön nem), a többi négyszáz mandátum jut tehát helyi nagyságnak, azaz négyszáz földbirtokosnak. A föld urai az ország urai, mondotta a liberális Széll Kálmán és a földet bíró osztályok érdekeinek rendezése a legfőbb nemzeti probléma, mondotta a szintén liberális Darányi. De valahol a földbirtokosok csinálják a politikát, ott konzervatív vagy reakciós irányú szokott lenni a kormányzás. A Széll Kálmán liberalizmusát pedig akceptálták a konzervatív nemzeti pártiak és helyeslik a reakciós néppártiak, meg a radikálisan reakciós Ugronisták is. Az ilyen régime alatt természetesen fölbujráznak az elhamarkodott aspirációk s a maguk irányában semmit sem tartanak lehetetlennek. Igazán mulatságos, hogy mikor gabonauzsora címén becsukják a kereskedőket, behozzák a börze-adót, a parlamentből kidobnak minden nem földbirtokos elemet, Horánszky Nándorból lesz belügyminiszter, akkor Széll Kálmán azt mondja, hogy ő liberális és a Lloyd-klub el is hiszi neki.

* * *

△ **A kvóta.** Igazán érdekes, hogy az állandó politikai kérdések, magukban nem változván, milyen egészen más formában és jelentőségben tűnnek föl az új rendszer alatt, mely tudvalevőleg keményen védi a jogokat és jobban őrökdi a magyar érdekeken, mint tette valaha Pichler Győző. Tavaly a kvóta rettenetes mumus volt és ki volt mondva, ha pedig a kormány fölemeli, akkor hazaáruló és lámpavasra való. Mivel pedig oda akarták kötni, hát az egész hazafiság, atyafiság váltig bizonyította, hogy Bánffy fölemeli a kvótát és osztrák nyilatkozatokból kisütötték, hogy junktim van a kvóta, meg a fogyasztási adók átutalása között. Semmi czáfolat sem használt, semmi pozitív adat nem támogatta, hiába tartotta Bánffy legnagyobb eredményének éppen azt, hogy azt a bizonyos junctiumot szétrobbantotta: Horánszky ur zugott és vezette az obstrukciót és hirdették a junctiumot, mint a rituális gyilkosságot. — Ma pedig a legnagyobb flegmával ujságolják az ujságok, hogy a két kormány törekszik a kvóta

dolgában rendet teremteni, hogy azt a még ki nem hirdetett törvényt a fogyasztási adók átutalásáról szintén ki lehessen hirdetni. Ma tehát tény, ami tavaly koholmány és ráfogás volt. Ma van junctium, olyan, hogy a vak is látja. Ezt a junctiumot pedig Széll ur fogadta el Thun urtól, ama kemény juniusi napokban, amikor hő harcokban a paktumos ujságok szerint egy tapodtat sem engedett a magyar jussából, csak éppen négy esztendővel toldotta meg a provizóriumot s mint most látnivaló, a fogyasztási adóelszámolást függővé engedte tenni a kvótaemeléstől. Ez ma világos és most már bizonyos, hogy amit a réven nyerünk, azt visszafizetjük a vámon, de hol van az a magyar Horánszky, az a hazafi, aki ezért irtó háborút indítana a Széll-kormány ellen? A milliók ugyszólván meg vannak már olvasva, de Horánszky, ur ugyszólván, már belügyminiszter és a nemzeti színű kardbojt apostolai mind ott kártyáznak már a szabadelvű-klubban. Az a néhány rongyos millió, amivel Széll hazafias tisztessége révén szegényebbek lettünk, egyszerűen csak kártyapénz, amit az új kompániáért fizet az ország. De hiszen ezen ne csodálkozzunk. Ha a lengyel koldus fiainak hagyományozhatta az egész monarchiát, Horánszky ur tagságdíjúl miért ne fizetne a magasabb kvóta millióival?

* * *

△ **Relehsrath.** Ne szidják Thunt, hogy olyan ostoba volt s ne szidják Clary urat, hogy olyan okos. Amit Clary csinált, azt Thun is megcsinálhatta volna s amit Thun nem csinált meg, azt Clary sem fogja megcsinálni. Kibékíteni a németeket s megharagítani a cseheket, aztán paczifikálni a cseheket és fölháborítani a németeket — hiszen ha csak ez kellene! Megnyitni a reichsrathot, hogy ne a németek, hanem a csehek miatt kelljen becsukni — kinek szolgál? Az egész csak azért történt, hogy történjék valami. Legfőlebb Goluchowszky gróf lehet megelégedve az új felfordulással, mert neki a hármasszövetsége miatt kedvesebb a csehek jajgatása, mint a németeké. Az osztrák politika egyik oldaláról a másikra fordul: hátha így jobban tud aludni? És mi magyarok meg nézzük ezt a hempergőzést és állítjuk, hogy nekünk ehhez semmi közünk. Amiben tökéletesen igazunk van, mindaddig, amíg csakugyan nincs közünk hozzá. Az *amig* azonban már három esztendeje nincs meg, mert ime a magyar politikai helyzet nagyon is az osztrák helyzettől függ. Miatta nem tehetünk semmit, miatta kellett tavaly alkotmányválságon átmenni és most Széll Kálmán uralmát dicsérnünk. Miatta lett becsületes hazafivá Bartha Miklós és képviselővé Ugron Gábor. Miatta kell majd mukkanás nélkül emelni a kvótát és miatta veszszük a nyakunkba a föderalizmust. Mert ez be fog következni, biztosan, mint a halál. Mikor a politikusok nem tudják, mit csináljanak, akkor történik valami. Az, amitől a politikusok félnek. Ezért volna a legjobb, ha egyszerűen tulesnénk rajta és föltámasztanák ma a cseh koronát, mert különben föltámad holnap.

* * *

Ö **A püspök.** Régi igazság, hogy aki püspökséget kíván magának, jó dolgot kíván magának. Mert püspöknek lenni jó. Mindenütt jó, de legjobb itthon. Magyarországon még öreg püspöknek lenni is fényes dolog, hát még fiatalnak. Nincs tehát benne semmi csodálni való, hogy Magyarországon felette sok ember van, aki püspök szeretne lenni. Ismerek még törzsköcs izraelitákat is, akik igen rövid habozás után szívesen hajlandók volnának feláldozni a héberségüket a legszerényebb püspöki stallumért. A püspökséghez azonban a saját maga iránt való jóakaraton kívül még igen számos sok egyebek is megkivátnatnak. Erkölcs, hit, ész és annyi tudomány, amennyiye csak egy — püspöknek vagy. Majláth József gróf püspök. Magyarországon püspök. És harmincz éves korában

már püspök. Ez roppant nagy sor. Igaz, hogy Majláth püspök már mindjárt a grófságon kezdte, de ez mit se von le a carrieréje dicsőségéből. Sokkal kevesebb grófból lesz püspök, mint amennyiből az szeretne lenni, bár viszont való, hogy talán egy se szeretne annyira lenni, mint amennyire Majláth gróf akarni tudott. Támadták is az ifju püspököt, de nem azért mert fiatal, hanem azért, mert maga is igen harciasnak mutatkozott. Sőt még akik támadták, azok is respektálták azt, hogy fiatal. Elismerték, hogy aki ilyen fiatalon püspökké tudott lenni, az nem lehet közönséges ember. Annak rendkívüli kvalitásokkal kell rendelkeznie. Annak, ha lappangva is, olyan tulajdonságai lehetnek, amelyek előtt kalapot kell emelni. A héten azután beszédet mondott a fiatal püspök és, elmerengve gyermekemlékein, hálás hódolattal emlékezett meg királyunkról, aki egy alkalommal felőle, a gyermek felől, így nyilatkozott:

»Ebből a fiúból püspököt csinálunk.«

És Majláth grófból csakugyan püspök lett. Fényes talentumát kétségbe a világért se vonjuk. De csodálkozunk rajta, hogy ő méltósága elmondotta ezt a reminiscenciát, amely viszont felment bennünket a carrieréje csodálatától. Aminthogy a nagy Napoleon császárságát se tudnók olyan mértékben csodálni, ha tudnók róla, hogy már tíz esztendő gyermekekorában imperatornak kandidálta Franciaország. Így a csodálatnak csak egy olyanforma fajtája marad meg bennünk az ifju püspök carrieréje iránt, amilyennel a kalocsai parasztok a szegény boldogult László főherceget megbámulták: Istenem, milyen fiatal és máris — pryncz!

* * *

△ **Blumenthal és Kadelburg.** Ezek az urak itt jártak a héten és el voltak ragadtatva az ifju Budapest kábitó szépségeitől. Voltak az *Otthonban* és kijelentették, sehol a világon journalistáknak ilyen klubjuk nincs. Voltak a Vigszínházban és harsogták, hogy ilyet még nem pipáltak. A színházi portásra azt mondták, hogy lovagias, mint a magyar nemzet általában, a lányokra, hogy szépek, az asszonyokra, hogy hódítók. — Ördög-pokol, hát ezek is? Kicsodák, micsodák ezek a német tuczat-skriblerek, hogy annyira lepocskondiázhatnak bennünket? Ebből már elég volt. Megköveteljük idegen kirándulóinktól, hogy amikor ide beteszik a lábukat, hát viselkedjenek úgy, mint jónevelésű emberekhez illik. Ne vállveregessenek, ne hizelegjenek és ne gorombáskodjanak. Blumenthálnak kutyakötelességük volt tudni, mielőtt idejöttek, hogy itt egy európai város fogadja be őket, európai emberek laknak benne s ne adják a meglepettet, amikor aztán európai várost és európai embereket találnak. Ugyanez szólna a nagy Sarah-nak is, de mivel interviewokból értesültünk efajta nyilatkozataikról, hát nem hisszük, hogy megtette volna őket.

* * *

♂ **Balkán ötletek.** Óvakodjunk az ötletekről, mert az ötlet veszedelmes, ha elsül és még veszedelmesebb, ha visszafel sül el. Ha az embernek ötlete van, nyelje le, ha nem tudja lenyelni bökje ki, de semmiestre se írja bele a noteszébe. Mert verba volant, scripta manent: az elröppent ötletnek, ha ügyes, mindig akad annyi gazdája, hogy az igazi könnyen letagadhatja az apaságát, de amit a noteszébe írt, azért ő viseli a felelősséget, ha bajba kerül a notesz. Akinek ötletei vannak, annak ne legyen notesze, akinek notesze van, annak ne legyenek ötletei: legalább Szerbiában ne. A szegény Pavlovics ur ezelőtt tanár volt Belgrádban, ez idő szerint pedig nehéz rabságra ítélt fogoly egy vasrácsos szerb börtönben. Mint tanárnak volt egy notesze, ami csakugyan dukál is, de voltak ötletei is, ami már nem lett volna okvetlenül szükséges, sőt, mint a következmények igazolták, felette helytelen dolog vala. Igaz, hogy Pavlovics urnak, mint hazafinak vol-

tak ötletei, de Pavlovics ur, mint tanár beirta ezeket az ötleteket a noteszébe. Az ötletek így szóltak:

»Nekünk szerbeknek van két királyunk, meg egy királynénk; ha lesz még egy királynénk, akkor — sakkozhatunk.«

»A Capitoliumot megmentette egy csomó lud, Szerbiát elvesziti egy pár számár.«

Ez ötletei miatt került Pavlovics ur a belgrádi statariális bíróság elé és a loyalis bíróság elítélte az illoyalis Pavlovicsot a második ötletért — felségsértés miatt. Ilyen erősen apprecziáló közönsége még kevés ötlet-írónak volt, (ha Shakespearet így megérténék!) mindazonáltal Pavlovics ur hármast kapott az ötletére, ami azért igen kellemetlen, mert ez a hármast a kies Balkánon három esztendei nehéz rabságot jelent. Szerbiában szigorúan büntetik az ötleteket. Ez helyes, hiszen senkinek se muszáj ötletesnek lenni. De az már nem igazság, hogy az egyik bűnöst vasra verik, a másik szabadon jár. A statariális bíróság okoskodása, amelylyel a második ötletet minősítette van legalább is olyan jó ötlet, mint a Pavlovicsé. A törvénynek egyforma mértékkel kellene mérnie.

* * *

!?! **A puskaapor és a csók.** Milyen gyarló az emberi tudomány! Eddig azt hihette az ember, hogy a csók régi, mint az emberi nem, s hogy a puskaaport csakugyan a XIV. században Schwarz Berthold találta föl, (akit különben nem is Schwarznak, hanem Anklitzennek hívtak és akiről még ma sem igen tudják, hogy találmányát Goslarban vagy Kölnben hozta-e létre, s hogy Mainzban vagy Nürnbergben született-e, de azért emléket emeltek neki... Freiburgban.) Pedig dehogy úgy van! A tudósok neki mentek mind a kettőnek és kutatták és konstatálták, hogy a csók voltaképp és aránylag »uj« találmány, mivel minthogy be van bizonyítva, először, hogy sem Homeros, sem Hesiodus, a régi Hellas e nagy költői, nem ismerték a csókot a mi értelmünkben; a sisakos Hektor a csatába menve csak öleléssel bucsuzik el Andromachejától, semmi csók; és a szép Páris, habár meg is szöktette Helenát, nem csókolta meg soha (?). Maga Odysseus is, a sokat utazott és sokat szeretett Odysseus, sem a szép Kalypsonál, sem a varázsos Kirkénél nem tanult csókolozni; legalább feleségét, a szemérmes Penelopét, évekig tartó bolyongások után végre hazatérve, egyszerű öleléssel üdvözlö. Itt is semmi csók! Másodszor: a sanskritnek és a hieroglypháknak nincsen jelzése a csók számára; dunque! Ellenben a puskaaport *párszor* találta föl az emberiség. Így írja dr. Brugsch Henrik a német tudós, — akinek tudós és privát reputációja érdekében legyen mondva, semmi köze a csók fentebb felsorolt történeti vázlatához. Egy nem rég megjelent tanulmányában, melyben az *elfelejtett tudományokról* írt, konstatálja, hogy nemcsak a kínaiak ismerték a régi ősidőben, hanem a hinduk is, akik a VIII. században faszénből, kénből és salpeterből készítették lőporukat. De ezt a tudomány is, mint sok más (például a phonograph és telephon kísérletei, a stereoskop, a villámhárító, a csillagászat, a nagyító üveg, a Schweningerkura stb.) a középkor intoleráns volta miatt elveszett — csak a csók nem; ez akkor is már megvolt. De most rossz idő jár a csókra: az orvosok (persze a régebbi évfolyambeliek), »élettani« okokból ki akarják üzni, azon érveléssel, hogy a csók a bacillusokat közvetíti! Ez adja meg a mi századunk bélyegét! Bacillus a csókban! A félénk angol mamák, ha babyjukat a »nurse«-szel kiküldik a zöld parkokba, már is apró táblákkal látják el kisdedeiket, melyen ez áll: »Don't kiss her« (vagy: »him«, ha himnemű a gyermek.) Ah! hiszen már a rózsában is feltalálták a veszedelmes bacillust, és félve intik az emberiséget, hogy az Istenért ne szagoljon rózsát! Hát hogyan az ördögben lehessen az illatját élvezni? Csak préselt olaj alakban? De hát a csókot is csak távolról vagy destillált állapotban? Eh! nekünk csók és rózsza kell! Hoyá

lenne a tavasz, az ifjúság, a szerelem e kettő nélkül! Vegyük el inkább a puskaport s dugják el, hogy valamikor valaki újra feltalálhassa; ugysis nyomja a lelkünket, hogy eddig sok nagy emberünkről azt kellett hallanunk: no ez se találta fel a puskaport!

* * *

♂ **Zivuska.** Zivuska megnyerte az Akadémián a Teleky-díjat és azóta nem tudni, hol van. Zivuska nem jelent meg az Otthonban, ahol pedig még akadémiai pályanyerést se követelnek okvetlenül a jelentkezőtől. Zivuska nem jelent meg a Nemzeti Színház jövő évi programjában, ahol pedig annyi minden egyéb megjelent, sőt Zivuska nem jelent meg még könyvalakban sem. Hét görög város versengett a felett, hogy hol született Homérosz; huszonöt magyar napilap verseng abban, hogy nem tudja: hol van Zivuska. Zivuska-legendák egész tömege terjed, még mielőtt láthattuk volna a Zivuska tragédiáját. Némelyek azt mondják, hogy Zivuskát, a pályanyertes ifjú drámaíró felett illetékes földmivelési miniszter kiküldte az amerikai őserdőbe az erdők és egyúttal a vadon ihletének szaktanulmányozása végett. Mások azt állítják, hogy Angliába ment Shakespeare földjén szerzendő friss inspirációt darabja új átdolgozásához. Az bizonyos, hogy akadémiai díjat nyert drámaíróról még annyit nem beszéltek, mint Zivuskáról. Igaz, hogy ezek rendszerint nem is vették vissza a darabjukat. Legföljebb visszakapták. És az is bizonyos, hogy Zivuska nem látható. Talán elbujdosott. Ez nagy érzékenységre vallana. Igaz, hogy Zivuska megnyerte a Teleky-díjat, az is bebizonyított dolog, hogy jambusos darabbal nyerte meg: de ezért még nem kell elbujdosni az emberek tekintete elől. Nyertek már Teleky-díjat olyan drámaírók is, akik később soha se cselekedték ezt és az a faktum, hogy Zivuska az eset után visszakérte a darabját, olyan jelenség, amely után a szigorú Irodalom is bátran közzététeheti ezt a többé nem szokatlan *Nyílt teret: Jenő gyere vissza, minden meg van bocsátva.*

* * *

♂ **A fuvardíjak.** Mikor a választások tisztaságát biztosító kuriai bíraskodási törvényjavaslatot beterjesztette a kormány paktumszerű lelkesedéssel tapsolt neki az egész törvényhozás. Most pedig, hogy a vármegyék a törvény rendelkezései folytán rendre megállapítják a hivatalos, alkotmányos fuvardíjakat, kétségbeesetten tépdésik a hajukat a képviselők. És különösen kétségbeesetten azok, akik legtúzebben követelték a választások tisztaságát. Kiderül, hogy a mandátumszerző korrupcióvalóságos olcsó János volt a tiszta választás hivatalos kontójához képest és az a három millió, amivel Bánffy Dezső annak idején megvásárolta az országot igazi potomság ahhoz képest, amennyibe a választó nemzet ingyen adott bizalmának a befuvározása kerül. A tiszta választások bajnokai, fájdalom, ma már legfőlebb csak sopánkodhatnak és a fogaikat csikorogtathatják. Mentségük, hogy igazán nem tudták, milyen is tulajdonképpen az a tiszta választás, vigasztalásuk pedig az lehet, hogy ha többé is kerül az új mandátum, de legalább — tiszta.

* * *

♂ **A vérvád.** Ugyanakkor, mikor a polnai tekintetes törvényszék hivatalosan besorozta és büntetőjogilag elismeri a rituális vérvádat: a chinai falon túl is felhangzik zavargó üvöltés közepette a vérvád. Itt is a vallásos ceremóniák közé illeszti be az ártatlanok meggyilkolásának szörnyűségét a gyűlöletben született emberi butaság, amott is. Ebben a tekintetben teljesen egyformák a polnai tekintetes törvényszék és a kínai t. cz. csőcselék. Az igaz, hogy az utóbbiak között nincsenek esküdtek, ügyészek és törvényszéki bírák. Az egész

külömbőség a polnai vérvád és a kínai vérvád között csak az, hogy a polnai törvénytálató urak a zsidókat rágalmazzák meg vele, a kínai csőcselék pedig a keresztényeket. Ott az a divat, hogy a legyilkolva talált leányok vagy eltűnt parasztgyermek esetinél a nép »jogerzete« egyenesen a keresztény lakosság ablakai ellen vonul, éppen mint ahogy a művelt kulturállamokban a zsidó lakosság ablakait és pálínkásboltjait szokta meg-tisztelni. Hogy a vérvád butaság, felháborító butaság és gaz butaság: ez már nagyon régi dolog. A kínai zavargókat egyszerűen be kell csukni, de nagyon megvetni nem szabad. A butaság szabad foglalkozás. Annak a szegény kinézernek legalább is van annyi joga butának lenni, mint a polnai törvényszéki ügyésznek, ha nincs is hozzá tudori diplomája. És ha a polnai vérvád bírái esetleg tanulni találnának valamit a kínai vérvád esetéből, ez se azokra a kinézerekre volna szegény. Sőt a polnai derék polgárok meg is bámulhatják őket: lám a kínai csőcselék éppen olyan okos, mint az ő törvényszékük.

SZÍNHÁZ.

Szegény Mária.

(Dráma öt felvonásban. Irta Richard Voss. Fordította Timár Szaniszló. A Nemzeti Színház pénteki bemutatója.)

Richard Voss, a Nemzeti Színház kedvence, annak idején olasz novellákkal kezdte meg a pályáját. Az oka egyszerű: akkor éppen az öregedő Heyse novelláit szertették a németek, s hurrázástól és Szedán-ünnepektől kihevült mellüket szívesen mártogatták ebbe az édes, illatos, langyos költészetbe. Ha Richard Voss még egypár esztendeig vár a föllépéssel, bizonyára zord északi költő volna, belső regények írója, ködös és kevésszavu skandináv *bard* — mert kevéssel Heyse után a skandinávok hódították meg Berlint és Münchent. Ha Richard Voss ma volna husz éves, bizonyára azt a gondolatjeles, csillagos és hárompontos költészetet mivelné, melylyel a Peter Altenberg állítása szerint minimum havi száz forintot megkeres az ember. Nem sok — de olyan szorgalmas, *tüchtig* s a piacot ismerő *erste Kraft*, mint amilyen Richard Voss, bizonyára nem maradna meg a minimumnál.

De hát olasz novellákon kezdte; a szerkesztőségi példányokhoz mellékelt recenzió-klisék megtették hevesnek, szenvedélyesnek, *grell aufzuckendnak* s az emberi indulatok megrázó ábrázolójának: neki tehát ebben a branchban kell tovább utaznia. Bizonyára épp ilyen *tüchtig* volna más szakmában is, de most már szinte vérévé vált, hogy a törekvő és élelmes német iparban ő legyen a latin ház, mely az ő *made in Germany* selymével kiszorítani igyekszik a lyont éppugy, mint a velenceit, s ez, ha tán Berlinben nem is sikerül neki, mert a berlini asszonyok okosak és jól öltözködnek, de sikerülhet Osnabrückben, Apoldában, Würzburgban, Drezdában, azonkívül a pápuáknál, a becsuánoknál és a pesti Nemzeti Színháznál. Itt kedvelik a latinságot, még akkor is, ha német. Itt külön-külön szeretik Sardout, Dumast, Rovettát, Dósát, Clémenceaut s a Becstelenekeket, s ha jön a kitartó német, aki szakasztott ezeket a mintákat tudja szállítani, sőt, ha az uraságoknak úgy tetszik, egy szöveten tudja mind a három mintát egyesíteni, s ráadásul még valami praktikus és mégis szép háztartási cikket is ad, teszem dugóhuzót, ami éjjel fürdőkád és nappal esernyő, akkor kész az üzlet.

Nekünk pedig ezen fölháborodnunk nem kell. Elvégre bizonyos, mint a halál, hogy a Nemzeti Színházban rossz darabot adnak — azt a szíveséget tehát ne sajnáljuk a

mi szövetségeseinktől, hogy olykor az ő rossz darabjait is adják. Brioux ur, vagy hogy hívják az *Évasion* szerzőjét, nem ír annyi darabot, hogy a Nemzeti Színház összes péntekjeit el lehessen velük látni. A Pinero darabjai szintén nem shakspereiek ugyan, de van bennük valami irodalmi hang, melynek a Nemzeti Színház olyan személyes ellensége, mint Napoleon volt a jó izlésnek. Blumenthalt és Kadelburgot az élelmes Vigszínház elkaparította a Nemzeti elől — még szerencse, hogy Richard Voss is ír Németországban. Maguk a németek persze más kosztón élnek. Őnekik nem a Richard Vossok írnak, hanem a mélységes Gerhart Hauptmannok, a finom, nemes és előkelő Arthur Schnitzlerék. A német színházak, ha bele akarnak merülni a németiségbe, kiássák Hebbelt, Grillparzert és Otto Ludwigot, s ha teljesen meg akarnak fürdeni a germán géniuszban, nem félnek attól, hogy Shakespere-cziklusokat rendezzenek. Ha már gyári ipar kell nekik: még mindig ott van a régi Sudermann, aki legalább elegáns és intelligens routinier s a Nemzeti Színház közönségének is tetszett. De a Richard Voss-féle huszonhét krajczáros zsebkendőket maguk is a kolóniák számára tartogatják.

A *Szegény Mária* öt fölvonásából, melyben együtt van minden, *was gut und theuer* — alkonyfény, Monte-Carlo, az arany démon, a Panamino, a művész, aki képet fest a szerelmeséről, a mama, aki eladja a lányát, az örök Róma és a kételkedő asszony — ebben a német morgasinál olasznak hazudott olla potridában engemet az mulattatott a legjobban, hogy a Festő — az a bizonyos Festő, aki minden olasz novellában előfordul — hogy ez a Művész, kibe a szerző bizonyára a maga lelkét lehelte, főképpen arra büszke, hogy ő sohasem fog megalkudni a közönség izlésével. Ej, ej, Voss ur, ennyire cinikusnak mégsem szabadna lenni! Vagy nem cinikus, hanem naiv? Lehet — én már ismertem ügyvédek is, akik alapján naivok voltak, s maguk is elhihték, hogy ők tulajdonképpen az árvák és az özvegyek támogatói. Továbbá némi kényelmetlenségre is emlékszem az előadásról; az volt az érzésem, hogy Richard Voss nem elég takarékos az eszközzeivel. Főképp a második fölvonásban, ahol virágokat hintenek, alkonyfény borul a tájra, s egy rossz lány folyton azt kiabálja: az arany, ah az arany, az a démoni arany! Álló egy negyedóraig kell szegénynek azt kiabálnia, s ez alatt folyton hintik a virágot és szünet nélkül ragyog az alkonyfény. Mi marad Somló Sándornak, gondoltam, ha ez ennyire kiégeti az alkonyfényt? Tévedtem; jut is, marad is; nemcsak a hazai iparnak, hanem magának Vossnak is; a negyedik vagy hányadik fölvonásban megint ragyog az alkonyfény. Hogy is mondja Heine:

Mein Fräulein! sei'n Sie munter,
Das ist ein altes Stück;
Hier vorne geht sie unter
Und kehrt von hinten zurück.

Komolyan taglalni ezt a darabot, irodalmi vagy akár színpadi szempontból is, tulságos megbecslése volna az ipari munkának. Mert nem igaz, hogy drámai jelenetek vannak benne; csakis jelenetek, melyeket színészeknek kell előadnia. *Márkus Emmán* sem voltak drámai jelenetei, csak alkalmi, hogy az ő siró, mozgó, beszélő, öltözködő és egyéb képességeit megmutathassa — mind csupa olyat, amit az ő gyönyörű művészetének egységes collierjába foglaltan szeretünk látni, s nem úgy, mint itt kéntelen vele, e drágaköveket egy halomba dobálva a kirakati tányérban. *Helvey Laura* a Voss ur fakardját a maga invencziójából toldta meg egy lépéssel. Egy csomó szerep, amely nem szerep, vette kedvét *Török* Irmának, *Paulayné* nak, *Nádaynak*, *Bercsényinek* s a többieknek. A darab rendezése és kiállítása azonban szép volt és izléses. Ha

Keglevich grófnak szőnyeget mernének olyat a szeme elé tenni, mint amilyen drámának a Voss ur drámája, bizonyosan kidobná az ügynököt. De irodalom — ki törődik nálunk az irodalommal?

Pató Pál.

Sarah. Idem mester, *A Hét* interjúvere, meglátogatta a köztünk időző színházi tüneményt, s e látogatásról a következőket írja nekünk:

Sarah Bernhardt urasszonyt éjjeli két óra tájban első álmából költettem fel. A szobalány eleinte nem akart beereszteni, de megtudván, hogy újságíró vagyok, lelkendezve sietett be urnőjéhez. Rögtön bebocsátottak.

— Pardon, — szolt a nagy művésznő, pongyolájára mutatva, mely különben, meg kell vallanom, semmit, éppen semmit sem árult el — de az idő kissé szokatlan... Újságíróknak azonban mindig itthon vagyok — tette hozzá ugyan azzal a mosolylyal, amelylyel 1878-ban Érsekújváron az elébe utazó hirlaptudósítókat fogadta.

— Ellenkezőleg, madame, ön az, aki megbocsát — szoltam. — De mivel önnek nappal nincs egyetlen egy szabad pillanatja se, nem maradt más hátra...

— Az igaz — szakított félbe — naponkint két előadás és ugyanannyi próba nem csekélység. Azonkívül ma is negyvenkilencz kollégáját kellett fogadnom.

Én: Szerencse, asszonyom, hogy hajnalban és reggel nem játszhatik. Naponkint három előadás még önnek is megártana.

Ő: Csettinyében reggel is játszom, mert Csettinyében takarékoskodnom kell az idővel. De kedves Budapestemnek majdnem egy hetet szántam.

Én: Köszönöm Budapest nevében... Hanem mi az, asszonyom? Coco ur, az én kedves barátom?... Sehol se látom Coco urat.

Ő: Ah, ön szegény kis utáncsomat keresi! Meghalt, szegény, nem bírta a körutat.

Én: És a papagály?... Meg a szimpatikus kis kigyó, aki oly ügyesen játszott *Cleopatra*-ban? A koporsót se látom, asszonyom... Azelőtt ön koporsóban szokott aludni.

Ő: A koporsót elajándékoztam. Mióta Hamletet játszom, egyébb excentricitásra nincs szükségem.

Én: Mit szol budapesti sikeréhez ebben a szerepben? Még Alexander Bernát is el volt ragadtatva. Ön képes volna meghódítani Kantot, s becsapni Spinozát.

Ő: Ugy-e? Lássá, erre a szerepemre büszke vagyok! De Hamletről jut eszembe, ön megtehetne nekem egy szívesseget.

Én: Parancsoljon.

Ő: Ha elfáradna a közlekedési miniszteriumba, igen lekötelné. Szeretném tudni, miért ne kaphatnék kedvezményes vasuti jegyeket, abban az országban, ahol mindenki ingyen utazik, éppen én, a művésznő? Nem igaz? Harminczhat tagu társulattal utazni nem tréfa, ez kedvezményes áron is sok pénzbe kerül.

Én: Kivánsága igen méltányos, asszonyom.

Ő: Együttal beszélhetna az adófelügyelőséghez is. Ne rójjanak ki rám annyi adót, mint a multkor, 1893-ban. Tudja, én a pénzre nem adok semmit. De hogy éppen itt, az én kedves magyar fővárosomban fizessek olyan sok pénzt, ez fájna, nagyon fájna.

Én: Igaza van, madame. Európa soha se bocsátaná meg a lovagias magyar nemzetnek...

Ő: Lássá, ez beszéd. Akar egy arczképet emlékül?... Igaz, hogy is hívják önt, kedves barátom?

Én: Idemnek, asszonyom, egyszerűen Idem mesternek.

Ő: Igaz! Hogy is felejtettem el! Ön oly sokszor utazott elmébe! No mindegy.

Ebben a pillanatban egy kicsit félre vonta tigrisbőr-takaróját, s megmutatta a mellette szendergő kigyócska herczig kis fejét.

— Bibi! Bibikém! Mit csinálsz, aranyos? Alszol? ... Nézze, tőle nem tudtam megválni! Tőle nem válok meg soha. Bibikém, szépen kezet csókolni a bácsinak!

Fejfájást színelve, hirtelen elbucsuztam a nagy művész-nőtől. Utánam kiáltott.

— Ne felejtse el az adót és a kedvezményes vasuti jegyeket!

Ezennel teljesitem az ígéretet, figyelmeztetvén az illetékes köröket, hogy a magyar nemzet lovagiasságáról van szó. Videant consules!

IRODALOM.

A szent misztérium.

(A magyar szabadságharcz története napi krónikákban. (1848.) Egybeszedte Kéry Gyula. Budapest, Franklin, 1899. Ára 4 frt.)

Gyulai Pál az utolsó magyar miniszterelnök, akit a Hentzi-ügy buktat meg. Hogy nem Hentzi, hanem a Tizenhárom, s nem a Sándor-utczában, hanem az Akadémia-utczában, az már paktum, jog, törvény és igazság. De épp ezért, hogy már csak *in Vertretung* lehet akasztani vele; hogy sem úgy nem hasznos, ha czégérül tüzzük ki, sem úgy nem czélarányos, ha beletörüljük a csizmánkat: a mi nagy hőskorunk fölött az ő félszázados jubileumán nyilván be is záródnak az akták. Még félszázad múltán, a czentenárium új aranyozásából talán lehet majd némi politikai valutát kipréselni. Addig is a sáskák elvonulnak a letarolt rétről, s a tücsök, a történelem, átveheti az ő csöndes birodalmát.

S megjelenhetnek, hogy benne maradjunk az igazságos zoológiában, a szorgalmas méhecskék is. En legálább így nevezném őket, s nem, mint a kemény Macaulay, téglahordóknak és malterkeverőknek. A legnagyobb idők is perczekből, órákból és napokból alakulnak egybe, s e perczek történeteiből alakul ki a történelem. A nagy férfiak s a nagy sokaságok, kikben a hégeli világszellem megtalálja önmagát: magánemberek is és magánemberek összeseregése, kiknek cselekedeteit csak pszichológiával lehet megérteni. A történetíró előtt a részletek szédületes halmazának kell elterülnie, hogy hiven másolhassa belőlük az eseményeket. Az emberek sem azt nem tudják jól, mit cselekedtek, sem azt nem, miért cselekedtek. Néha meg, ha tudják, szándékosan elhallgatják vagy meghamisítják. Aki például a mai ujságokból és parlamenti beszédekből akarná megérni a mai napok történetét, akkorát hazudna, hogy be kéne csukni érte. De viszont ez ismeretek nélkül nem értené meg a mai napok eseményeit. Néha egy ujságczikkben van meg az igazság, néha egy szabószámlában, néha egy titkos diplomáciai okmányban. S a méhecskének egyforma türelemmel kell átröpködniök a muzeumokat, a műhelyeket s a levéltárakat, ha hiven akarják szolgálni a történetírást.

A Kossuth Íratainak nemrég megjelent hetedik kötetével a nagy idők kutatásában szerencsésen eljutottunk volna a szabószámláig. A keserű nagy ember naplóiban és leveleiben olyan gyászos leleplezések foglaltatnak, melyek azt éreztetik velünk, hogy nagy okosságból és jóságból szötte össze Deák Ferencz az ő hires fátyolát. Persze, igazságtalanság meghökkenni azon, hogy annyi félisten között olykor, elvéve, egy-egy gyengébb ember, sőt haszontalan fráter is akadt. De ez az igazságtalanság a legnagyobb igazság ama félistenekkel szemben. Az utódok szemében oly természetfölöttien nagyok, hogy szemhunyorítás nélkül azt is elhinnék, hogy tizenkilencz esztendeig szüneteltek Magyarországon a természet törvényei.

Kéry Gyula, egy fiatal, fürge és értelmes ujságíró-társunk, más oldalról fogja meg a dolgot. A memoireok keserű intimségére még nem higgadtunk meg eléggé, de azt már elviselhetjük, hogy ama nagy időket mintegy pongyolában lássuk. Nemcsak pongyolában, hanem öltözködés, vedlés, kialakulás közben is, ahogy egy sokszor hamis, sokszor foltos, de végre is visszatükröző és minden perczben kéznél levő tükörből látszanak: az akkori sajtóból. A magyar szabadságharcz története napi krónikákban czimen több kötetre tervezett munkát indít meg, melynek első kötete, az 1848-as évről szóló, most jelent meg a Franklin-Társulatnál. Ujságkivágások — ez kicsinylő és igazságtalan szó volna az ő munkájára. Az ő munkája — s érdekes, hasznos és nagyon ügyesen megcsinált munkája — abban áll, hogy ezeket a kivágásokat mint csoportosítja; az akkori ujságok hireiből, cikkeiből, jelentéseiből és bírálataiból mint válogatja ki azokat, amikben öntudatlanul a történelem szólal meg, s egymás mellé s egymással szembe való állításukból mint rakja össze, hogy úgy mondjam, a szabadságharcz magánéletének a képét. Ilyen adatok és ilyes munkálatok minden történetnek jó dokumentumai és minden történetírónak ügyes segítői. De a mi nagy időnknek s eljövendő történetírójának meg különösképpen.

Mert a magyar szabadságharcz minden egyéb történeteknél nagyobb mértékben pszichológus probléma. A magyar egyáltalában nem forradalmár nemzet; a magyar ur mindig józan volt s a magyar demokrácia mindig szerény. Akik egyre csak az érem egyik felét nézik: a maroknyi nemzetet, mely görcsös marokkal fogja az ő ősi alkotmányát, tulságos naívnak festik a magyart. Azt a magyart sem szabad számba nem venni, ki a római császár kedvéért maga mond le királyválasztó és forradalmi jogáról, amely két ponton sarkallott főképp az ősi alkotmány. Maga a mi dicső negyvennyolczas törvényhozásunk is nagyon liberális volt ugyan, de, az ő választási cenzusával és hirlapkaucziójával, éppen nem demokrata. Valaminthogy tulságosan alkotmányos sem volt, mikor a felelős miniszterium fölött meghagyta teljes hatáskörében a nádort. A magyar tehát a márczius részegségében sem vesztette el a fejét, s épp oly józanul tudott számítani a maga érdekeivel, mint amily józanul számolt a maga erejével. Egészen bizonyos, hogy a márcziusi ifjak hevülete titokban s alapjában inkább országos kényelmetlenséget és boszankodást keltett, mint országos örömet és lelkesedést. Maga Kossuth is kelletlenül nézte őket, s ostobaság azt hinni, hogy féltékenységből. Még ha ilyes indulat elfért volna is az ő karakterében: mik voltak ő hozzá képeest, az országos nevű táblabíróhoz, követhet, miniszterjelölthöz, ezek a kis jogászok és ujságírók? Kossuth is, meg általában a politikusok, úgy nézhetek rájuk, mint a vén farkasok a fiatalra, aki időnek előtte s a legroszabbkor vakkantja el magát. Épp így bizonyos, hogy a magyar szabadságharcz nem indult sem szabadságharcznak, sem forradalomnak, és sem a Petőfi, sem a Széchenyi sokat emlegetett előérzése nem volt az a vátes divináció, mely különben ez isteni elméktől kitelt volna. Mert ők azt a forradalmat sejtették meg, amit a magyar csinál meg. Ez a forradalom pedig egyáltalában el sem következett, s mikor Kossuth az ötvenes és hatvanas években igazán meg akarta csinálni, gyászos pucscok lettek csak belőle. A negyvennyolczat s a negyvenkilenczet nem a magyar csinálta, hanem Bécs. A magyar kétségbeesetten küzdött ellene, hogy ebbe az álnokul összeszótt, a butaság ravaszságával megbogozott hálóba bele ne kerüljön. Hogy mégis belekerült, hogy vergődött, fuldoklott s majdnem megfulladt benne: az nem az ő hibája, vagy, ha úgy tetszik, nem az ő erénye. A magyar szabadságharcz tisztára osztrák munka. Igaz,

ez a gonoszság sok mindenén kívül többek közt arra is jó volt, hogy olyan tulajdonságait revelálja a magyarnak, melyeket maga sem sejtett magában. E parlagon hagyott nemzetnek olyan titkos nagysága tűnt ki e rettenetes napokban, melyekre a titokzatos szláv és török népek közt van csak példa. A székely paraszt, aki haragjában ágyút is tud önteni, *ad hominem* típus. De ez a típus a forradalom során milliomszorosan megismétlődött s a legcsudálatosabb, legfinomabb s legszövevényesebb példákban is. A táblabíró, ki egy tengeri ut alatt diplomatává lesz; a kemikus, ki egypár hónap alatt európai hírvé hadvezérré: ezek már magasabbrendű esetek. De a vidám, duhaj, kártyázó, vadászó, asszonykergető s a politikába kezdetben tán csak népszerűséggel való kaczerkodásból elegyedő magyar mágán, akinek alakjából mégsem kell eltörölni egy vonást sem, s hozzá nem kell rajzolni egy hazugságot sem, hogy egypiczi tör és egypár ólomgolyó révén nemzeti nagysággá, hőssé, szentté és vértanuvá magasztosodhasson, kinek élete nyitott könyv és mégis biblia az utódok előtt: ez olyan magyar különösség, melyhez nem érnek fel sem a genális, de hitvány Mirabeauk, sem az ártatlanul *credoba* került szegény Robert Blumok. S e mi nagyjaink és szentjeink még nagyobbak és még szentebbek, ha világosan meglátjuk, hogy mintegy véletlenül jutottak csak el az ő történeti rendeltetésükhöz. A Csányiak, a Perényiek, a Batthyányok: mind nem indultak sem hősöknek, sem mártiroknak. Annál káprázatosabb nagysága a fajuknak, hogy mégis azokká lettek s tökéletesek voltak e hivatásukban. S ennek az útja, az a kérdés: *hogyan válik a táblabíróból vértanu*, egyike a legérdekesebb s legszövevényesebb pszichológus problémáknak.

A Kéry Gyula gyűjteményéből sok és gazdag sugárkéve esik erre a szent misztériumra. Napról-napra, szinte óráról-óra követethetjük a nagy színjátékot. A visszanező próféta megélesedett szemével magjukban és csirájukban fődözhetjük föl a későbbi büszke fenyőket, hatalmas tölgyeket, szapora vérvirágokat, s azt az egész gyilkos hinárt, melybe egy ártatlan nemzetnek bele kellett kuszálódnia menthetetlenül. Az izgatón érdekesül kínálkozó munkának a dolog természeténél fogva nyilván ez az első kötete a legérdekesebb.

Tar Lőrincz.

Az Ollenburg Dynastia.

(Irtta Szöllősi Zsigmond, kiadja az Athenaeum.)

Kemény tollat veszek, nehogy az írásom reszkető trilláin meglássék a megindulásom. Kinevetne a szedőgyerek. Pedig, — komolyan mondom — szinte sentimentális kritikát szeretnék írni. Annyira a szív könyve ez a kékszinű itt. Mon Dieu, csak nem fogok ráütni a Nagylelkűség kezére, amiért egyszer elront egy novellát...

Aztán még egy okom van, hogy a tévedéseiben is szeressem ezt a könyvet: Aranymadár. Aranymadár ez a sorvadó kis virág, ez az üvegházi szegény kis haldokló, az ő meglebbenésű aranyhajával, akinek a regénye a tragédiája. Hogyan toldja-nyújtja, hogy halasztja a katasztrófát, a mesemondó barátságával hogyan enyhíti az ötödik felvonás izgalma az író: érdemes e könnyes lapokat végigmélázni. Ezekben a meleg könnyecseppekben mintha egy szerelem temetkezne. És mit tudják Önök és mit tudom én, hogy e könyv minden meséi nem az Aranymadár kedvéért íródtak-e meg; nem-e a kihűlő napot akarták-e az égre hazudni?... Mit tudom én? Csak azt tudom, hogy a szomorú szöke hajfonat mint omlik-e könyvre, mint veszi protegáló szépségébe e novellákat. Ez az aranyhaj azután megsokasodik, és kap belőle a szomszéd novellák minden szép lakója. Így van: ugye kedves?

Olvassuk így ezeket a történeteket, nem úgy, ahogy szoktuk. ... Ma gyakran monoklin keresztül olvasunk, fitymálva; tudjuk, mely bölcsességeknek, mely gyöngeségek vezetnek nyomába; tudjuk — ne kérdezd: honnan — hogy a legkisebb Hamletek örülségében is genális a rendszer s ohé! — nem egyszer büzlük valami Dániában... Nono, értem és tisztelem én a vékonyszirmu virágokat, a halálos gyöngédségű lelkeket, akikben félelmet kelt ez a gyökereket mozgó aethetika. Nem bántani akarom, szeretem őket, de ne haragudjanak, ha azt mondom, hogy ez a szabadrabló a tudománynak kalózkodik. Nem rossz, csak kötelességei vannak.

Menjünk Szöllősihez. Arra a példányra, melyet a könyvből nekem adott, ezt irtam mottónak: »Künn hideg van, idebenn meg játszunk.« A Szöllősi tolla ma még a képzelet és a valóság határsávján sétál. Ott tart, ahol az ember kilép magából az emberek közé. Jó szemű, hát máris sokat lát köztünk; de ami vagyonát magával hordja, azt magából hozta, hazulról, az írói fejlődés clair-obscurjából.

Este meséket mond magának az ember: ha reális a phantasiája, akkor olyanokat, amelyek megtörténhettek volna, ha nem az, akkor lehetetlenül szépeket. Az Ollenburg-dynastia történetei, okosak, derűsek, kedvesek, ötletek, meglepők. Az olvasó mosolya, melylyel honorálja őket, ama ritka fizetések közé tartozik, mely magunknak is jólesik.

És bizony érdekes, hogy ezek a kigondoltságok, a kedélyvel szövethetett okosságnak ezek a capricei, a maguk meg nem történtségükből jobban vannak ellesve, mint a látott élet történetei. Természetes, a phantasia belülről formálja kifelé az alakokat, előbb ismeri a lelküket, mint az arcokat; a megfigyelés ellenben a felszín hasadékaiban oson be a dolgok mélyére; itt szemesnek kell lenni, és gyakorlottnak a szemességben. Meg kell azt is nézni, hogyan csinálják mások.

Szöllősi már ma is kitűnő megfigyelő, de — és ez vall épen a talentumára — a megfigyelései kissé elkülönöztek, véletlenek, ötletszerűek; ezért is inkább a stílusában érvényesülnek, mint az alakjaiban, vagy az elbeszélés egyéb anyagában.

A Kóbor hatását egyelőre csak a témái társasága fecsegi ki. A keserű témák, melyeket azonban Szöllősi — édesen ad elő. Ő derűsebb is, naivabb is, türelmetlenebb is. Nem várja meg a kulcslyuknál a szobában játszó történet végét, hanem hozzákomponálja az utczán. De naiv is, hát azt hiszi, hogy a világ sem rosszabb nála és »Boldizsár tábornok« ereiben is az ő szíve hajtja a vért. Meg mondom, derűs lélek, akinek kár is a Kóbor területein kóborolni.

Hogy a szelleme nem tud elfáradni az apró, satyrikus figurák gyártásában, azt a »Hét« Innen-Onnanjainak olvasói tudják. A »Rèflexionsrosses« szelidebb fajtájának ő aranyalmás lovagját mindenki ismeri. Soha jobblelkű rosszlelkűséget! Soha békitenivalóbb haragot! Hát a novelláiba is minduntalan belekacagnak ezek a csapnivaló meg simogatnivaló kis ölet-gaminek. A hosszufülűek melancholiáját előszeretettel hanczurozzák körül. Szöllősi Zsigmond, — már annyiszor ismételtük, — hogy maga is elhiszi — a vig okosság reprezentánsa ebben a sopánkodó nagyvilágban.

Az Ollenburg-dynastia az első könyve. Már vagy öt éve író, mégis az első. A novellák messzi, meg közel évekből gyülekeznek benne; ismeretlen rokonok: bátran lehetnek egymásra büszkék. Szöllősi Zsigmond ugyis szerény marad.

Osvát Ernő.

Könyvek — Kritika. Félicien Pascal, a Gil Blas saját külön gondolkozója, a farkas-libériába öltözött platonikus bárány a Szerelem veszett farkasai között, a bácsit játszó kis fiu, ki az állszakállát minduntalan belelógatja az írásába, az árva »intellectuel«, ki az Unalom masculin világában végzi másfél-hasábos garmond-promenadejait, enfin ez a Valaki, aki a hazájában is senki — legutóbb egy olyan téma hurjain bolondozott az ujjával, amelyet érdemes kivenni a kezéből. Adieu Pascal! — A könyvesbolt elegiája, a nem olvasó Külvilág és kritikázó czukoremberké: ime a cím és két háremhölgye. Istenem, a könyvkereskedők gyermekei ezertul nem járhatnak kocsin! Jaj, a Tudatlanság tábornokai főtiszt pompával számárkodnak a boulevardokon! Óh, hogy a nemes francia is »magyar nemessé« lett immár! Picquart még csak olvas, Zola már csak ír, az antiszemita bajnokokat csak a tyuk-költészet lelkesíti, a bourgeois jókor fekszik, a szocialista jókor kel s ha templomot rabolt, aranyat is lel. Ah, még a philo-sophter sem lop könyveket! S mindezt a kritika, a kritika, a kritika tevé... És ha már a kritikáról beszélünk, akkor lassan beszéljünk, mert a leányzó alszik. A kérdés hát az: van-e részük az ő álmainak abban, hogy az emberek úgy kapiskálták a Lichtenberg mondását, hogy: »Jobb egy arany a zsebben, mint tíz a könyvpolcon?« Nem, nem, az aranyainkat ma nem köttetjük diszbe. Oka-e ennek a kritika? Hát kétségtelenül van abban valami igazság, hogy a közönség a kritikus kezével választ magának könyveket. Mikor nagyon felhivom valamire a figyelmét, nem volna Közönség a neve, ha nagyon nem kíváncsiskodnék. Ez logika. Az azonban bizonyos, hogy soha jobb dobosa nem volt az irodalomnak, mint a mai pseudo-kritika — a vevők fajtája mégis kihalóban. Ez meg tény. Hol van tehát az összefüggés? Az összefüggés nagyon közel van: az összefüggés az irodalomban van (a könyvekben csak néhanapján). Mert kérem, ha egy önzés meg egy jóakarát (a kereskedés meg a mai ordító plakát-kritika) vállvetve protegálnak egy *Belles-lettres* nevű eladó leányt és az mégis a kirakatban vénül meg: akkor ez a hölgy alighanem ragyás. Mert bármily nagy legyen is az indifferentismus a világban, vannak még unalmas félórák, szórakozásvágyó emberek és talán a művelődésnek szánt fölös fillérek is... A kritikának, amint azt a közintelligencia kontemplálja, az irodalom lelkiismeretének kellene lennie. Ha skrupulusai vannak, bizonynyal az irodalom a bűnös. De ha elhallgatja a szemrehányásait, ha eladja magát annak a buta hitnek, hogy nálunk még a Kisfaludy-Társaság némely Hazaffy Veray Lajosának is meg kell kegyelmezni, ha egy szóval egyszer ebből, egyszer abból az okból lovagi szolgálatokat tesz az irodalomnak és még sem hallgat rá a kutya sem: akkor ugyan valószínű, hogy ő neveltséges, de egészen bizonyos, hogy az irodalom állapota siralmas. Aminthogy az is. Hogy mik az okai? Egész sereg; de ezt a sereget nem lehet ebben a pár sorban elszálasolni. A vezérük mindenesetre az az ősbanalitás, hogy egy idő óta csakugyan nincsenek az irodalomnak boszorkánymesterei; akik lennének, azoknak »égni kell.« De végre is nem minden anya szülhet nagyhegedűst. A másik biz az, hogy akik vannak, a közönség régi hódítói közül csak nagyon kevés mondhatja el magáról, hogy »öreg ember nem vén ember«. Az ujak? azok vagy régiek vagy nem látni az arcukat a sok külföldi szépségtagasztól. A tartalmatlan secessio — rosszabb a boldogult Pálffy Albertnél. A kivétel kevés, s egy »Első fecske«, még nem csinál a könyvárusoknak Étretati nyarat. Szóval mindez csak annyit jelentene, hogy nem érdemes olvasni. És, aki azt hiszi, hogy ez a nagy ok elég ok arra, hogy az olvasni akaró ne vegyen könyveket — az nem ismeri az olvasni akarót. Megmondom én, a Szépirodalom nevű hölgynek nem az a legnagyobb fogyatkozása, hogy ragyás, hogy vén, hogy kendőzi magát, hanem az, hogy nem erényes. Van egy kedvese: a journalistika; nyilvánosan kitartatja magát. Már csak feldult bajákat öltöztethet könyvruhába. Ki kíváncsi rá, ha már mindenki látta ujságnegligében? Az ideai könyvsaison — a tavalyi ujság-

saison. Az ideai télen kinek kell a tavalyi hó? A tisztelt közbeszólo igen bölcs; azt mondja, hogy nem olvas mindenki minden ujságot. De igenis, mindenki azt olvassa, amelyikbe az ő Herczeg Ferencze ír, még ha — Uram, ne hagyj el! — Pekár Gyulának hívnák is. Mert az izlések különbözők, de — valljuk meg — mindegyik kényes... (G—s.)

KÖZGAZDASÁG.

Az »Anker«, élet- és járadék-biztosító-társaság (Magyarországi vezérképviselőség: Budapest, VI., Deák tér »Anker-udvar«) 1899. szeptember havában benyújtott a társaságnál 624 ajánlat 1,893.853 frt biztosított összegre és kiállított 556 kötvény 1,718.762 frt összegre. — A befolyt díjak összege 555.020 frt, a kifizetett károké 116.116 frt. — A 9 havi időszak alatt benyújtott 7648 ajánlat 21,147.850 frt és kiállított 7024 kötvény 18,914.504 frt. Díjakért bevételt 5,678.373 frt. Károkért kifizetett 1,026.354 frt. — A haláleseti biztosításoknál A. osztályterv szerint a nyereség-osztalék az elmúlt évben az évi díj 25%-át tette ki. A vegyes- és takarékpénztári biztosításnál B. osztályterv szerint az összes befizetett díjak 3%-ka fizetett ki nyereség-osztalék gyanánt. A társaság vagyona 1898. december 31-én 65 millió forint. Biztosítási állomány 243 millió forint. Eddigi kifizetések összege 105 millió forint.

A Magyar folyam- és tengerhajózás részvény-társaság igazgatósága közhirre teszi, hogy a kisdunai járatokat Budapest—Visegrád és Dömös között ez évadban f. é. október 20-án oly módon szünteti meg, hogy az utolsó fölfelé menet Budapestről Dömösre f. hó 19-én, az utolsó lefelé menet pedig Dömösről f. hó 20-án lesz. — Továbbá az árvíz miatt megszüntetett Illok állomás f. é. október hó 17-étől kezdve ismét megnyílik.

A Nemzeti balesetbiztosító részvénytársaság f. év szeptember havában 1832 drb balesetbiztosítási kötvényt állított ki, melyek halálesetre 8,844.020 kor., rokkantság esetére 15,208.529 kor. és mulékony keresetképtelenség esetén 7414 kor. napi kártalanításra biztosított összegekről szólanak. Ugyanezen időszakban összesen 751 baleset és pedig 7 haláleset, 50 rokkantsági eset és 694 mulékony kereset képtelenségi eset jelentetett be fentnevezett társaságnál.

Felölös szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Főmunkatárs: KÓBOR TAMÁS.

Foulard-selyem 65 kr.-tól

3 frt 35 krig méterenként — japáni, chinai stb. legujabb mintázatok és színekben, valamint fekete, fehér és színes „Henneberg-selyem“ 45 krtól 14 frt 65 krig méterenként — a legdivatosabb szövés, szín és mintázatban. **Privát-fogyasztóknak postabér és vámmentesen valamint házhoz szállítva — mintákat pedig postafordultával küldenek.**

Henneberg G. selyemgyárai (cs. és k. udv. szállító) Zürichben.

— Magyar levelezés. Svájcba kétszeres levélbélyeg ragasztandó. —

ABBAZIA.

DR. SZEGŐ KÁLMÁN

Gyermek-szanatoriuma és Vizgyógyintézete

— ABBAZIABAN. —

Közvetlen a tengerparton 6000 méter kiterjedésű saját park közepén. Fölvétel egész éven át, kisértetl vagy a nélkül.

Kiss József összes költeményei

Első olcsó kiadás. Ára bérmentve küldve 1 frt 60 kr.

Megrendelhető A HÉT kiadóhivatalában.

Ujdonságok az 1899. őszi és téli idényre!

1. osztály.

Tartalmazza a legujabb divatos gyapjuszöveteket 28 krtól 1 frtig.

2. osztály.

Kiváló divatos gyapjuszöveteket tartalmaz 1 frt 10 krtól 1 frt 95 krig és 210—350-ig.

3. osztály.

Legujabb selyemszöveteket tartalmaz 24 krtól 2 frt 50 krajczárig.

4. osztály.

Remek flanell-barketteket tartalmaz 54 krajczártól 52 krajczárig.

Külön szőnyeg- és függöny-osztály.

LESSNER D. áruháza

Bécs VI.,
Mariahilferstrasse 81-83.

Mintarendeléseknél tisztelettel kérjük az osztály és minőség pontos megjelölését. — Áruházunknak saját külön műterme van a legelegánsabb öltözékek készítésére.

!Legolcsóbb árak!

Minták és árjegyzékek ingyen és bérmentve.

!Legolcsóbb árak!

Schlick-féle

vasöntőde

és

Gépgyár Részv.-Társaság
BUDAPEST.

Gyár és irodák:

VI., K. Váci-ut 29—37.

Építési vasmunkák, istállóberendezési cikkek, vashidak és tetőszerkezetek, vasöntvények, oszlopok, épület-bád-gos munkák, fémdiszitmények, műemlékek, szobrok gőzgépek és kazánok, utihengerek, teljes kör-szivattyu-telepek berendezése,

zsilipek, átereszek, felvonó-gépek, tartányok, csövek,

•Reform• viztisztító készülék (Popelka szabadalma).

Vasuti kocsik: teher- és személyszállításra.

Hengerelt és szögecselt vasgerendák.

Bekötési táblák

„A HÉT” eddigi
megjelent

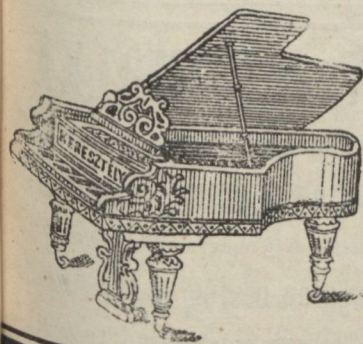
szesz kötetelhez (egy évfolyam 2 kötet) kötetenkint 1 frt 30 kr. előleges beküldése után portamentesen kaphatók.

Zongorák és piáninók

saját készítmény, melyek zeneművészeink által a hangszerek gyöngyeinek nevezettek el, valamint minden jelesebb külföldi gyártmány, ez időben az egész országban legszolidabban vásárolhatók és bérelhetők Keresztély Sándor zongoraké: zítő mester mint zongoratermében

Budapest, Váci-körút 21. sz. (Ipar-udvar.)

Ócska zongorák be is cseréltetnek.

HOHENBERG FERENCZ

Budapest,
VI., Nagymező-ú. 46.
Saját ház.

Kézimunka himzésekhöz, függöny és butorhoz

mindennemű

paszomány, zsinór, bojt és rojtok. Arany csipke-zsinór, paszomány és gombkötő-áruk.

Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve.

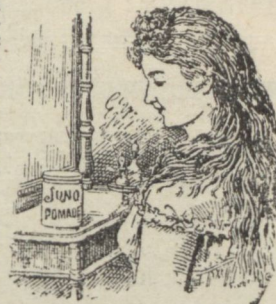
A világ legkiválóbb szere a női szépség fentartására és emelésére a

JUNO-KENŐCS (Kéz és arczenőcs)

Minden eddig ismert szépitőszert fölülmul, a mellett tökéletesen ártalmatlan. Biztosan és gyorsan távolítja el a bőr mindennemű tisztátalanságát, mint: himlőhelyet, szeplőt, májfoltot, persenéseket (vimmerli) bőratkákat (mitessert), pikkelyküteget, bőrhámást, napégetést, arcverességet stb. A bőr érdességét és durvaságát megszünteti, s rövid használat után hófehérré, bársonysimává teszi. Egy I. sz. tégely ára használati utasítással 50 kr.

Juno-kenőcs II. számú még finomabb és hatásosabb mint az I. számú. Használata épügy történi, mint az I. számúnál van előírva, csak hogy a folyékony Juno szappan használandó hozzá. Ára 2 korona (1 frt).

JUNO viz — kéz- és arcviz — ára 50 kr.
puder, fehér, rózsá és krém színű, 1 doboz 50 kr.
fogpép, zamatos nőv. alkatrészekb. szappan nélkül 50 kr.
fogszájviz, egy üveg 30 kr.
szappan, 1 darab 30 kr.
szappan, folyékony, egy üveg 40 kr.

Juno-hajfestőszer. (Chromantique de Juno.) A legjobb egyszersmind teljesen ártalmatlan szer ősz vagy vörös hajzatnak, szőke, barna vagy fekete színre való kényelmes és állandó festésére. E szerrel festett haj (bajusz, szakái, szemöldök) színét, mely szín a természetes hajszíntól meg nem különböztethető, állandóan megtartja. A használati utasítás szoros betartása mellett a festés nem sikerülése teljesen ki van zárva. Vétel alkalmával a kívánt árnyalat (szőke, barna vagy fekete) kéréndő. Egy tok kimerítő használati utasítással együtt 4 korona (2 frt).

A legkínzóbb és legerősebb fogfájás egy pillanat alatt megszűnik!

az amerikai fogcseppek alkalmazása folytán. Ezen fogcseppek a legjobb szer mindennemű fogfájás ellen, akár odvas vagy lyukas fogtól akár meghülés folytán (fogszagadás) származik. Bámulatos gyors hatás! Egy üveg ecsettel és használati utasítással 90 fillér 45 kr., 60 krt. előre beküldve ajánlottan és bérmentve küldetik.

Fenti szerek nagyszerű hatását az elismerő- és köszönő levelek ezrei igazolják.

Főraktár és egyedüli készítése a hírneves JUNO készítményeknek

Bantler Ödön

»Szent Miklós« gyógyszerháza

TEMESVÁR, Király-utca 7.

Naponta szétküldés postával.

A Nemzeti baleset biztosító

Az ország nagyobb városai-
ban óvadékképes főügynö-
kök kerestetnek a legmagas-
sabb javadalmazás mellett.

részvénytársaság

Magyarországi vezérképviselősege

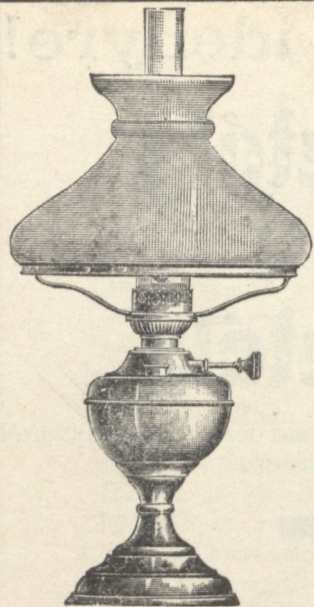
Budapesten,

VI. ker., Váci-körút 21. sz. (Iparudvar.)

Intelligens egyének, kik nagy öszekötöttéssel bírnak, s fix fizetés és előnyös feltételek mellett mint utazó tisztviselők nagy jövedelemre szeri tenni óhajtanak; gazdaszok, városi hivatalnokok s a kik kellemes és jövedelmező mel-
lékfoglalkozást keresnek. in-
tezzék írásbeli ajánlatukat a

Nemzeti baleset biztosító
részvénytársaság magyar-
országi vezérképviselőségéhez
Váci-körút 21. (Iparudvar),
hol személyesen is jelentkez-
hetnek

Elvállal: Életbiztosításokat a legelőnyösebb módo-
zatok szerint. Balesetbiztosításokat: a legutányosabb
feltételek mellett. Élethossziglani balesetbiztosításo-
kat egyszersmindenkori díjfizetéssel

MAGYAR FÉM- ÉS LÁMPAÁRU-GYÁR

RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG
BUDAPEST-KÖBÁNYA.

Petroleum-lámpák

minden czélra.

Csillárok

gáz- és villamos világításra.

Fém- és diszmú tárgyak.

Valódi Királyolaj biztonsági petroleum.

☛☛☛ Raktárak Budapesten: ☛☛☛

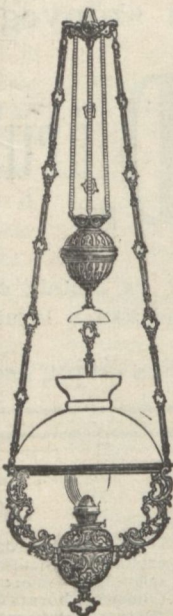
II., Fazekas-tér 3-4. szám. — V., Gizella-tér 1. szám. —

VI., Teréz-körut és Király-utca sarkán. — VIII., Üllői-út

2. szám, a Kálvin-tér sarkán. — X., Jászberényi-ut. —

POZSONY: Lőrinczkapu-utca. — KOLOZSVÁR: Vesse-

lényi-utca 20. szám.

ERDÉLYI

csász. és kir. udvari fényképész.

IV., Ujvilág-utca 2.

a Kossuth Lajos-utca sarkán.

.. FIOK MÜTEREM: ..

V., Erzsébet-tér 18. sz.

Fényképfelvételek iz-
léses, művészi ki-
... vitelben ...
Külön osztály:
külső, házönkivüli
fényképfelvételekre.

Hol keressük
a legjobb

arczport?

Kérjük a
Müller J. L.
féle

Blaha-Serail-Pouder-t.

Blaha Lujza (Splényi báróné) művésznőnk kedvelt arczportát, mely
ugy nappal, mint éjjel használva, minden arczpor között a legjobb;
kiváló szakemberek által megvizsgálva, végleg tisztának és teljesen
ártalmatlannak találtatott. Mint piperezser nélkülözhetlen, az arczbor-
nek a legszebb fehér színt, üdeseget, szépséget és pirt kölcsönzi.

Egy doboz 60 kr., nagyobb 1 ft.

Crème Pompadour,

ez azon szer, melylyel a híres Pompadour asszony csodá-
szépességét megőrizhette anélkül, hogy az egészségére ártal-
mas lett volna. A »Crème Pompadour« az arcz és kéz
bedörzsölésére használtatik reggel és este, azután »serail-
pouderrel« lesz behintve.

Kapható a gyárosnál **MÜLLER J. L.** Egy tégely 1 ft 60 kr.

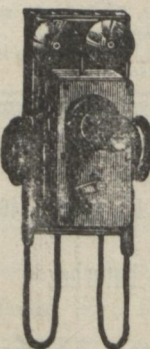
császári és királyi udvari szállító
illatszer- és piperezsappan gyári raktára
Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 2. sz. alatt.
Nagy raktár rendkívül jó minőségű
fog-, haj-, ruhakefékben és fésűkben.
Utánzásoktól óvatik.

DECKERT és HOMOLKA

távíró-, távbeszélő-, villámhárító- és villamvilágítási-berendezések

Gyár és iroda: **BUDAPEST** VI., Izabella-u. 88. Raktár: V., Dorottya-u.

a m. kir. államvasutak és a magyar állam szállító

a hangosan beszélő grafit mikrofon

feltalálói és szabadalom tulajdonosai.
Készít: telefonberendezéseket, ká-
ponttal vagy körkapesolással, elv-
lalja régi berendezéseknek s egyes kés-
lékeknek alapos átalakítását, tovább-
villámhárítókat, házi sürgönyök-
tűz- és vízjelző-berendezéseket s

Villamvilágítást

a legszakszerűbb kivitelben, jutányos áron végez.

Árjegyzékek, költségvetések és ajánlatok bérmentve és ingyen

KÖHÖGÉS REKEDSÉG ÉS HURUT ELLEN
A LEGJOBB
A RÉTHY FÉLE
PEMETEFÜZÜKORKA
ÁRA 30 KR.
5 doboz bérmentve 1.50
Szétküldés: RÉTHY BÉLA gyógyszerész B-Csaba.
MINDENÜTT KAPHATÓ
Kérjünk csak RÉTHY-t!

Dr. SPITZER arczkenőcse

50 év óta minden világrészben küldetik.

Csakis zöld czédulán
levő ezen aláírással
valódi

DR. SPITZER

arczkenőcse 35-50 kr.
mosdóvize 40 »
Szalvator-szappan 50 »
Lyoni-rizspor 50-80 »

eltávolítanak mindennemű arczfoltot, pörtsenést, szeplőt és ezáltal
finomítják az arczbőrt,

Dr. Kovács kézpasztája,

(csakis félhold alakú vedjeggyel valódi) három nap alatt minden
kezet gyengéddé és fehérré varázsol. Egy üvegtégely ára 60 kr.
Kapható minden gyógyszerárban s gyógyüzletben.

Fő- és szétküldési raktár:

Dr. KOVÁCS ERNŐ gyógyszerár és illatszergyára,
Budapest, VI., Gyár-utca 17. sz.

»Toilett-titkok« című füzetkét kívánatra ingyen és
bérmentve küld.

Kiss József költeményei.

Nagy negyedréti, remek
kivitelű, pazar fénynyel
kiállított illusztrált diszmú,

Ferenczy Károly,
Grünwald Béla,
Hollóssy Simon,
Réti István,
Thorma János
rajzaival.

18 fénymetszettel,
12 külön műlappal és
30 képpel a szövegben.

Ára pompás díszkötésben
24 forint.

Havi 2 forintos részletre
is megszerezhető RÉVAI
TESTVÉREK irodalmi
int. részvénytársaságnál
(Budapest, Üllői-ut 18.
sz.) és minden könyvke-
reskedésben.